

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 7 Sayı: 34 Volume: 7 Issue: 34
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SİLAHŞOR İBRAHİM YÂVER'İN TARİH MANZUMELERİ *HISTORY POEMS OF SILAŞOR İBRAHİM YAVER*

Kaplan ÜSTÜNER*

Öz

Divan şiiri, kurgusal yapısıyla ön planda olsa da gerçek hayattan da izler taşıyan bir şiir geleneğidir. Tarih manzumeleri, Divan şiirinin dış dünyaya açılan dikkat çekici pencereleridir. Doğumdan ölüme, tayinden görevden alma tarihlerine kadar çok çeşitli içerikte yazılan tarih manzumeleri, döneminin sosyo-kültürel yapısını aydınlatıcı nitelikteki metinlerdir.

Çalışmada, 18. yy.da yaşamış Divan şairi Silahşor İbrahim Yâver'in Milli Kütüphane'de 06 Mil. Yz. A. 1793 arşiv numarası ile kayıtlı mecmuada bulunan tarih manzumelerinin metni, transkribe edilerek kapsamlı bir inceleme ile bilim dünyasına tanıtılmıştır. Söz konusu mecmuada Yâver'in 164 tarih manzumesi tespit edilmiştir. Hicrî 1144-1180 yılları arasında yazılan bu manzumeler, çoğunlukla 1 ve 2 beyitten meydana gelmiştir. Manzumelerde Türk edebiyatında çok kullanılan aruz kalıpları tercih edilmiştir. Kafiye düzenleri daha çok kıta ve gazel şeklinde olan tarih manzumelerinin içerikleri farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Tarih Manzumesi, Silahşor İbrahim Yaver.

Abstract

Ottoman literature is a poem tradition which has impressions of real life, although it remains in an important place with its fictional structure. History/chronicle/isopsephic poems are noteworthy windows of Ottoman Literature to the world. History poems, which are written in various contents from the dates of birth to death and from appointment to dismissal, are texts that illuminate its period of socio-cultural structure.

In this study, it has been introduced to the literature world an Ottoman poet living in 18. Century Silahşor İbrahim Yâver's texts of history poems, which are registered in a miscellaneous/periodical/journal with 06 Mil. Yz. A. 1793 archive number in National Library, by transcribing with a comprehensive review. It has been identified 164 history poems of Yaver in the miscellaneous/periodical/journal mentioned before. These poems, which were written between the years 1144-1180 AH in about 35 years of period, generally consist of 1 or 2 couplets as accepted generally. In the poems, it has been preferred aruz prosody/wezni which is often used in Turkish Literature. The contents of history poems are variable, whose rhyme schemes are mostly in the form of gazelle/ode or verse.

Keywords: Miscallenus, History/chronicle/isopsephic Poems, Silahşor İbrahim Yaver.

Giriş

Mecmualar, bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki düzyazı ya da şiirlerden oluşan kitaplar olarak tanımlanmıştır. (Mecmualar hakkında geniş bilgi için bkz: Yöntem, 1996: 486-490; Levend, 1988: 166-176; Kut, 1986: 170-174; Gökyay, 1993a: 73-75; Uzun, 2003: 265-268; Aydemir, 2007: 122-137; Gıynaş, 2011: 245-260; Tanyıldız, 2012: 224-239, Kurnaz, 2013a: 21-49, Kurnaz, 2013b: 51-64). Kütüphanelerimizde çok çeşitli örnekleriyle karşılaşılan ve *Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* olarak nitelendirilen mecmualardan bir tanesi de Milli Kütüphane'de 06 Mil. Yz. A. 1793 arşiv numarası ile kayıtlı bulunmaktadır. 173 varaktan oluşan, her varığında değişik satırlar bulunan, manzum ve düzyazı metinleri bünyesinde taşıyan, 94 şairin 193 manzumesini ve derleyicilerden biri olan Silahşor İbrahim Yâver'in divan müsveddesini içeren bu mecmuayı başka bir çalışmamızda (Üstüner 2014) ayrıntılı olarak tanıtmıştık.

* Doç. Dr., Harran Üniv. Fen Edb. Fak. Öğretim Üyesi.

Şairler tezkiresi ve diğer biyografi kaynaklarında adından çok fazla söz edilmeyen divan şairi Silahşor İbrahim Yâver'in hayat hikâyesi Sicill-i Osmanî ve sözkonusu mecmuadaki bilgilere kısaca şöyledir:

Şiirlerinde Yâver mahlasını kullanan şair, Babadağı'nda 1115/1703 (?) yılında doğmuştur. Arnavut asıllıdır. Babasının adı Yusuf Paşa'dır. Annesi varlıklı bir ailedendir. Rukiye ve Zeynel Âbidin adında iki çocuğu olduğu bilinmektedir. Şairin mesleği silahşorluktur. Hayatının büyük bir kısmını İstanbul'da geçirmiştir. İstanbul'dan başka Kırım, Musul ve Ahıska'da da bulunmuş olan Yâver, babasının ölümünden sonra yokluklar içinde yaşamıştır. Hayatının sonlarında Mevlevilik yoluna sülûk ettiği anlaşılan şair 1188/1774 (?) yılında vefat etmiştir. (Mehmed Süreyya, 1996: 741, 1733, 1695).

Yâver'in tarih düşürme konusunda usta bir şair olduğu Sürûrî Mecmuası'na (Ahmed Cevdet, 1299: 15) alınan şu tarihinden de anlaşılmaktadır: "Hüsn-i hulk ile kevne geldi Hasan"

Edebi sanatlardan sayılan tarih düşürme konusunda İsmail Yakıt (2003) kapsamlı bir çalışma yaptığı için ayrıntıları o çalışmaya havale edip konu bütünlüğü açısından kısaca birkaç tarifi vermekte yetiniyoruz.

"Ebced" kelimesi, Arap alfabesindeki harflerin kolaylıkla ezberlenmesi için, harflerin birleştirilmesiyle meydana getirilmiş sekiz manasız kelimenin ilkidir. Ebced, ilk kelimenin adı olduğu gibi aynı zamanda diğer kelimelerin tümünün adıdır (Yakıt, 2003: 25). Ebced ve sözcüklerinin alfabe bir sayı değeri vardır. Yani her harf bir rakama tekabül eder. Bundan istifade edilerek çeşitli işlemler vücuda getirilir. İşte bu işleme "ebced hesabı" denir (Yakıt, 2003: 38). Ebced hesabı doğumdan ölüme, günlük yaşamdan mimari eserlerin yapım ve onarımına, devlet erkânının tayininden azline kadar çok geniş bir alanda kullanılmıştır.

Ebced alfabesindeki her harfin bir sayıya karşılık olması özelliğinden istifade edilerek herhangi bir hadiseye, hesaplandığında o hadisenin meydana geldiği yılı verecek şekilde bir kelime, bir cümle, bir mısra veya bir beyit söylemeye "tarih düşürme" denir (Yakıt, 2003: 66).

"Ebced hesabı" denildiğinde akla ilk gelen "tarih düşürme" olduğu için zamanla bu iki terim birbirinin yerine dahi kullanılır olmuştur.

Tarih manzumesi yazabilmek için divan şiirinin estetik kuralları ile beraber ebced hesabının çok karmaşık türleri ve matematik bilimi hakkında bilgi sahibi olmak gerekir.

Tarih manzumeleri Divan şiirinin sosyal hayata açılan ve sosyal hayatın çeşitli yönlerine ışık tutan dikkat çekici bir penceresi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü tarih manzumeleri her ne kadar şiirin doğal bir parçası gibi görünse de başta tarih olmak üzere, sanat tarihi, mimari, gemicilik, coğrafya ve psikoloji gibi pek çok disiplinin ilgi alanına girebilecek özellikler de taşımaktadır.

Doğum, ölüm, tayin, azl ve mimari eserlerin bitişlerine yazılan tarih manzumeleri bir dönemin sosyo-kültürel yapısını aydınlatması bakımından önemlidir. Bu durum sosyal bilimlerde disiplinler arası çalışmaların, özellikle de tarih alanındaki araştırmalarda edebi eserlerden yararlanılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Edebiyat alanında çalışma yapanların da tarih ilminden yararlanmasını söylemek bile abestir. (Tarih manzumelerinin işlevi hakkında yapılan çeşitli yorumlar için bkz.: Bağrıaçık, 2001: 332-347; Canım, 2009: 105-120; Çapan, 2012: 69-85; Demirel, 2008: 372-398; Erdoğan, 2002: 708-717; Kalkışım, 2009: 275-290; Kurtoğlu, 2009: 63-82; Nizam, 2012: 67-86; Oğraş, 2007: 647-669; Özergin, 1960: 161-184; Öztürk, 2013: 1303-1315; Şahin, 2011: 149-163.)

Bilindiği gibi Divan şiiri kurgusal yapısıyla ön planda olsa da gerçek hayattan da izler taşır. Tarih manzumeleri de Divan şairinin çevresini ve dış dünyayı ne kadar gözlemlediğini ve nasıl yorumladığını göstermesi açısından üzerinde durulması gereken şiirlerdir. Bu durumu Yâver'in tarih manzumelerinde de çok açık bir şekilde görmek mümkündür. İşte bu düşüncelerle Silahşor İbrahim Yâver'in tarih manzumelerini içerik ve biçim bakımından inceleyerek transkribe edilmiş metnini bilim dünyasına kazandırmayı amaçladık.

A. Tarih Manzumelerinin Yazılış Sebepleri

Yâver'in tarih manzumeleri mecmuanın değişik yapraklarında kayıtlı bulunmaktadır. Bu manzumelerin yazılış sebeplerini, devrin sosyo-kültürel olaylarını ve şairin kişisel yaşamını daha

yakından takip edebilmek amacıyla tablo halinde kronolojik olarak sıraladık. Aşağıda vereceğimiz transkribeli metin de bu sıraya göre dizilmiştir:

Tablo 1:

Sıra No	Tarih Manzumelerinin Yazılış Sebebi	Yazılış Tarihi
1	Yâver'in Kızı Rukiye'nin Vefatı	1144/1731-2
2	Cerrah-başı Süleyman Efendinin Vefatı	1148/1735-6
3	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kapıcı Olması	1151/1738-9
4	Nemçe'nin Fethi	1151/1738-9
5	Nahîfi'nin Vefatı	1151/1738-9
6	Silahşor Numan Paşanın Kardeşi Muhammed Beyin Vefatı	1151/1738-9
6a	Yâver'in Kırım'dan Dönüşü (Mısra)	1152/1739-40
6b	Yâver'in Kırım'dan Dönüşü (Mısra)	1152/1739-40
7	Yâver'in Kardeşinin Oğlu Muhammed Beyin Vefatı	1153/1740-1
8	Yâver'in Kardeşinin Oğlu Muhammed Beyin Vefatı	1153/1740-1
9	Yâver'in Kardeşinin Oğlu Muhammed Beyin Vefatı	1153/1740-1
10	Beylerbeyi Sarayının Tamiri	1153/1740-1
11	Abdurrahman Paşa-zâde Mustafa Beyin Evini Tamir Etmesi	1153/1740-1
12	Eyüp Semtinde Tamir Edilen Kasr	1154/1741-2
13	Yâver'in Yakınlarından Hasan'ın Vefatı	1157/1744-5
14	Yâver'in Yakınlarından Hasan'ın Vefatı	1157/1744-5
15	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Vezir Olması	1158/1745
16	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Aldığı Ev İçin Tebrik	1158/1745
17	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kapıcı-başı Olması	1158/1745
18	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Mîr-âhûr Olması	1158/1745
19	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Evi	1158/1745
20	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Evi	1158/1745
21	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kaptan Olması	1159/1746
22	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kaptan Olması	1159/1746
23	Köse Mustafa Paşanın Mîr-âhûr-ı Sâni Olması	1159/1746
24	Hacı Beşir Ağanın Vefatı	1159/1746
25	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Sadrazam Olması	1160/1747
26	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Sadrazam Olması	1160/1747
27	Yeni Yıl Tebriği	1162/1748-9
28	Durak Mehmed Paşanın Vezir Olması	1162/1748-9
29	Abdi Ağanın Kethuda Olması	1162/1748-9
30	Abdi Ağanın Vezir Olması	1162/1748-9
31	Kundakçı Hacı Mustafa'nın Vefatı	1162/1748-9
32	Silahşor Süleyman Beyin Vefatı	1162/1748-9
33	Sadık Ağanın Has Âhûr Kasrını Renkli Camlar ile Yaptırması	1162/1748-9
34	Yeni Yıl Tebriği	1163/1749-50
35	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Azledilmesi	1163/1749-50
36	Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Mısır'a Vali Olması	1163/1749-50
37	Divitdar Mehmet Emin Paşanın Sadrazam olması	1163/1749-50
38	Yeni Yıl Tebriği	1164/1750-1
39	Yeni Yıl Tebriği	1164/1750-1
40	Yeni Yıl Tebriği	1164/1750-1
41	Durak Mehmed Paşanın Kaptan Olması	1164/1750-1
42	Yeni Yıl Tebriği	1165/1751-2
43	Ramazan Ayı	1165/1751-2
44	Köse Mustafa Paşanın Sadrazam Olması	1165/1751-2
45	Hazinedar Süleyman Ağanın Katledilmesi	1165/1751-2
46	Has Âhûr Caminin Tamiri	1165/1751-2
47	Felek Ağa Kasrı	1165/1751-2
48	Yeni Yıl Tebriği	1166/1752-3
49	Yeni Yıl Tebriği	1166/1752-3
50	Yeni Yıl Tebriği	1166/1752-3

51	Kar Yağışı	1166/1752-3
52	İsmail Ağa Çeşmesi	1166/1752-3
53	Yeni Yıl Tebriği	1167/1753-4
54	Nev-rûz	1167/1753-4
55	Ramazan Ayı	1167/1753-4
56	Yaver'in Evi	1167/1753-4
57	Yaver'in Evi	1167/1753-4
58	İbrahim Bey Çeşmesi	1167/1753-4
59	İstanbul Depremi	1167/1753-4
60	Yeni Yıl Tebriği	1168/1754-5
61	Yeni Yıl Tebriği	1168/1754-5
62	Yeni Yıl Tebriği	1168/1754-5
63	Abdullah Nâ'îli Paşanın Sadrazam Olması	1168/1754-5
64	Silahdar Bıyıklı Ali Paşanın Sadrazam Olması	1168/1754-5
65	Silahdar Bıyıklı Ali Paşanın Sadrazam Olması	1168/1754-5
66	Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Mir-âhûr Olması	1168/1754-5
67	Yeni Yıl Tebriği	1169/1755-6
68	Köse Mustafa Paşanın 2. Kez Sadrazam Olması	1169/1755-6
69	Köse Mustafa Paşanın 2. Kez Sadrazam Olması	1169/1755-6
70	Köse Mustafa Paşaya Bayram Tebriği	1169/1755-6
71	Silahdar Bıyıklı Ali Paşanın Vefatı	1169/1755-6
72	Yirmisekizçelebi-zâde Mehmed Said Paşanın Sadrazam Olması	1169/1755-6
72a	Pîri-zâde Osman Sahib Efendinin İmam Olması (Mısra)	1169/1755-6
73	Yeni Yıl Tebriği	1170/1756-7
74	Yeni Yıl Tebriği	1170/1756-7
75	Yeni Yıl Tebriği	1170/1756-7
76	Nev-rûz	1170/1756-7
77	Nev-rûz	1170/1756-7
78	Râgıb Paşanın Sadrazam Olması	1170/1756-7
79	İvaz-zâde Halil Paşanın Mir-âhûr Olması	1170/1756-7
80	İvaz-zâde Halil Paşanın Mir-âhûr Olması	1170/1756-7
81	Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Vezir olması	1170/1756-7
82	Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Kaptan olması	1170/1756-7
83	Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Kaptan olması	1170/1756-7
84	Yeni Yıl Tebriği	1171/1757-8
85	Yeni Yıl Tebriği	1171/1757-8
86	Yeni Yıl Tebriği	1171/1757-8
87	Sultan III. Osman'ın Vefatı	1171/1757-8
88	Sultan III. Mustafa'nın Cülûsu	1171/1757-8
89	Sultan III. Mustafa'nın Cülûsu	1171/1757-8
90	Sultan III. Mustafa'nın Cülûsu	1171/1757-8
91	Hamza Ağanın (Silahdar Hamza Paşa) Silahdar olması	1171/1757-8
92	Râgıb Paşanın Damadı Hüseyin Ağanın Mir-âhûr Olması	1171/1757-8
93	Gülhane Kasrı	1171/1757-8
94	Yeni Yıl Tebriği	1172/1758-9
95-135	Yâver'in Evi	1172/1758-9
136	Saraçhane	1172/1758-9
137	Yeni Yıl Tebriği	1173/1759-60
138	Yeni Yıl Tebriği	1173/1759-60
139	Yeni Yıl Tebriği	1174/1760-1
140	Kar Yağışı	1174/1760-1
141	Yeni Yıl Tebriği	1175/1761-2
142	Yeni Yıl Tebriği	1175/1761-2
143	Sultan III. Selim'in Doğumu	1175/1761-2
144	Köse Mustafa Paşanın Mısır'a Vali Olması	1175/1761-2

145	Köse Mustafa Paşanın Mısır'a Vali Olması	1175/1761-2
146	Cihan-nümâ Hakkında	1175/1761-2
147	Kar Yağı	1175/1761-2
148	Yeni Yıl Tebriği	1176/1762-3
149	Yeni Yıl Tebriği	1176/1762-3
150	Dua	1176/1762-3
151	Yâver'in Oğlu Zeynel Abidin'in Vefatı	1176/1762-3
152	Yâver'in Oğlu Zeynel Abidin'in Vefatı	1176/1762-3
152a	Yâver'in Oğlu Zeynel Abidin'in Vefatı (Mısra)	1176/1762-3
153	Haliç'in Buz Tutması	1176/1762-3
154	Yeni Yıl Tebriği	1177/1763-4
155	Köse Mustafa Paşanın 3. Kez Sadrazam Olması	1177/1763-4
156	Yeni Yıl Tebriği	1178/1764-5
157	Yeni Yıl Tebriği	1178/1764-5
158	Yeni Yıl Tebriği	1179/1765-6
159	Yeni Yıl Tebriği	1180/1766-7
160	Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Doğumu	1106/1694-5

Tabloda görüldüğü gibi mecmuada Silahşor İbrahim Yâver'in 164 tarih manzumesi tespit edilmiştir. Mısralardan meydana gelen 4 tarih manzumesini, daha sonra inceleyeceğimiz biçim özelliklerinin sayılarıyla karışmasını önlemek amacıyla, bulunduğu sıranın altına harf eklemek suretiyle (6a, 6b, 72a, 152a şeklinde) verdik.

Bu tabloda Yâver'in hayatında önemli rol oynayan devrin ileri gelenleri hakkında yazılan manzumeler sayesinde dönemin siyasi ve sosyal hayatı hakkında da bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bu kişilerin hayatları hakkındaki kısa bilgileri metin içinde dipnotta verdik.

Şairin kendi evi hakkında aynı yıla ait çok sayıda tarih düşürmesi de dikkat çekicidir.

B. Tarih Manzumelerinin Muhtevası

Yukarıda yazılış sebeplerini ve tarihlerini verdiğimiz manzumeleri muhtevalarına göre şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. Mansıb ve Tayinlere

a. Padişahların Tahta Çıkmasına (Cülûs)

Sultan III. Mustafa'nın Cülûsu

b. Sadrazam Tayinlerine

Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Sadrazam Olması

Divitdar Mehmet Emin Paşanın Sadrazam olması

Köse Mustafa Paşanın Sadrazam Olması

Abdullah Nâ'îli Paşanın Sadrazam Olması

Silahdar Bıyıklı Ali Paşanın Sadrazam Olması

Köse Mustafa Paşanın 2. Kez Sadrazam Olması

Yirmisekizçelebi-zâde Mehmed Said Paşanın Sadrazam Olması

Râgıb Paşanın Sadrazam Olması

Köse Mustafa Paşanın 3. Kez Sadrazam Olması

c. Mîr-âhûr Tayinlerine

Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Mîr-âhûr Olması

Köse Mustafa Paşanın Mîr-âhûr-ı Sâni Olması

Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Mîr-âhûr Olması

İvaz-zâde Halil Paşanın Mîr-âhûr Olması

Râgıb Paşanın Damadı Hüseyin Ağanın Mîr-âhûr Olması

d. Kaptan Tayinlerine

Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kaptan Olması

Durak Mehmed Paşanın Kaptan Olması
Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Kaptan olması
e. Vezir Tayinlerine
Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Vezir Olması
Durak Mehmed Paşanın Vezir Olması
Abdi Ağanın Vezir Olması
Kel Ahmed Paşa-zâde Ali Paşanın Vezir olması
f. Vali Tayinlerine
Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Mısır'a Vali Olması
Köse Mustafa Paşanın Mısır'a Vali Olması
g. Kethuda Tayinlerine
Abdi Ağanın Kethuda Olması
h. Silahdar Tayinlerine
Hamza Ağanın (Silahdar Hamza Paşa) Silahdar olması
1. İmam Tayinlerine
Pîrî-zâde Osman Sahib Efendinin İmam Olması
i. Kapıcı Tayinlerine
Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Kapıcı Olması
2. Doğumlara
Sultan III. Selim'in Doğumu
Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Doğumu
3. Ölümlere
Yâver'in Kızı Rukiye'nin Vefatı
Cerrah-başı Süleyman Efendinin Vefatı
Nahîfi'nin Vefatı
Silahşor Numan Paşanın Kardeşi Muhammed Beyin Vefatı
Yâver'in Kardeşinin Oğlu Muhammed Beyin Vefatı
Yâver'in Yakınlarından Hasan'ın Vefatı
Hacı Beşir Ağanın Vefatı
Kundakçı Hacı Mustafa'nın Vefatı
Silahşor Süleyman Beyin Vefatı
Hazinedar Süleyman Ağanın Katledilmesi
Silahdar Bıyıklı Ali Paşanın Vefatı
Sultan III. Osman'ın Vefatı
Yâver'in Oğlu Zeynel Abidin'in Vefatı
4. Fetihlere
Nemçe'nin Fethi
5. Umumi Felaketlere
Kar Yağışı
İstanbul Depremi
Haliç'in Buz Tutması
6. Mimari Yapılara
Beylerbeyi Sarayının Tamiri
Abdurrahman Paşa-zâde Mustafa Beyin Evini Tamir Etmesi
Eyüp Semtinde Tamir Edilen Kasr
Şehsüvar-zâde Mustafa Paşanın Evi
Sadık Ağanın Has Âhûr Kasrını Renkli Camlar ile Yaptırması

Has Âhûr Caminin Tamiri

Felek Ağa Kasrı

İsmail Ağa Çeşmesi

Yâver'in Evi

İbrahim Bey Çeşmesi

Gülhane Kasrı

Saraçhane

7. *Azl/Görevden Almalar*

Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Azledilmesi

8. *Seyahat*

Yâver'in Kırım'dan Dönüşü

9. *Kitap*

Cihan-nümâ Hakkında

10. *Nev-rûz*

11. *Dua*

12. *Ramazan Ayı*

13. *Bayram Tebriği*

Köse Mustafa Paşaya Bayram Tebriği

14. *Yeni Ev Tebriği*

Boynueğri Seyyid Abdullah Paşanın Aldığı Ev İçin Tebrik

15. *Yeni Yıl Tebriği*

Yeni Yıl Tebriği (1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1170, 1171, 1172, 1173, 1174, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179, 1180 yılları hakkında)

Silahşor İbrahim Yâver'in çeşitli konularda tarih manzumesi yazdığı görülmektedir.

C. Tarih Manzumelerinin Yazıldığı Yıllar

Yâver, 164 tarih manzumesini Hicrî 1144-1180 yılları arasında, yaklaşık 35 yıllık bir zaman dilimi içinde kaleme almıştır. Aşağıda manzumelerin yazılış tarihleri ve o tarihte yazılan manzume sayısı tablo halinde gösterilmiştir:

Tablo 2:

Sıra No	Yazılış Tarihi	Tarih Manzumesi Sayısı	Sıra No	Yazılış Tarihi	Tarih Manzumesi Sayısı
1	1144/1731-2	1	17	1168/1754-5	7
2	1148/1735-6	1	18	1169/1755-6	7
3	1151/1738-9	4	19	1170/1756-7	11
4	1152/1739-40	2	20	1171/1757-8	10
5	1153/1740-1	5	21	1172/1758-9	43
6	1154/1741-2	1	22	1173/1759-60	2
7	1157/1744-5	2	23	1174/1760-1	2
8	1158/1745	6	24	1175/1761-2	6
9	1159/1746	4	25	1176/1762-3	7
10	1160/1747	2	26	1177/1763-4	2
11	1162/1748-9	7	27	1178/1764-5	2
12	1163/1749-50	4	28	1178/1764-5	1
13	1164/1750-1	4	29	1179/1765-6	1
14	1165/1751-2	6	30	1180/1766-7	1
15	1166/1752-3	5	31	1106/1694-5	1
16	1167/1753-4	7		Toplam	164

Tabloda görüldüğü gibi, şair 1106 yılı için düşürdüğü tarihten başka diğer bütün tarihlerini yaşadığı yıllar içinde yazmıştır.

1172/1758-9 yılında kaleme alınan tarih manzumelerinin fazlalığı dikkat çekmektedir.

D. Tarih Manzumelerinin Mısra/Beyit/Bent Sayıları

Tablo 3:

Tarih Sayıları	Manzumelerinin Mısra/Beyit/Bent	Kullanım Sıklıkları
1 Mısradan Oluşanlar		4
1 Beyitten Oluşanlar		62
2 Beyitten Oluşanlar		61
3 Beyitten Oluşanlar		12
5 Beyitten Oluşanlar		15
6 Beyitten Oluşanlar		1
7 Beyitten Oluşanlar		3
9 Beyitten Oluşanlar		2
10 Beyitten Oluşanlar		1
15 Beyitten Oluşanlar		1
5 Bentten Oluşanlar		1
11 Bentten Oluşanlar		1
Toplam		164

Tabloda görüldüğü gibi Yâver'in tarih manzumeleri daha ziyade 1 ve 2 beyitten meydana gelmiştir. Bu durum, tarih manzumelerinin genellikle 1 ve 2 beyitten oluştuğu (Pala 2000: 381; Demirel 383) genel kabulüne de uygundur.

D. Tarih Manzumelerinin Vezin Kalıpları

Tarih manzumelerinde Türk edebiyatında çok kullanılan aruz kalıpları tercih edilmiştir:

Tablo 4:

Tarih Manzumelerinde Kullanılan Aruz Kalıpları	Kullanım Sıklıkları
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	113
mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	32
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	8
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	6
mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	1
Toplam	160

Tabloya 1 mısradan oluşan tarihler dâhil edilmemiştir.

E. Tarih Manzumelerinin Kafiye Düzenleri

Tarih manzumelerinin kafiye düzenleri ve kullanım sıklıkları şöyledir:

Tablo 5:

Tarih Manzumelerinin Kafiye Düzenleri	Kullanım Sıklıkları
Kıta (xa xa ...)	64
Gazel/kaside (aa xa ...)	32
Müseddes (aaaaAA bbbbAA ...)	2
Toplam	98

Tabloya 62 beyit ve 4 mısra, nazım şekli olmadıklarından dâhil edilmemiştir.

F. Tarih Manzumelerinin Metni

Mecmuanın değişik yapraklarında kayıtlı bulunan manzumeleri kronolojik olarak sıraladık. Yazılış yıllarını hicrî ve miladî olarak kaydettik. Her manzumenin sonunda mecmuada bulunduğu yeri belirttik. Tarih olan kelime, mısra veya beyti italik olarak dizdik. Hakkında tarih yazılan kişilerle ilgili bilgileri dipnotta verdik. İlk kez yayımlandığı için metinleri transkribe ettik:

METİN

[1144/1731-2]

[1] Berāy-ı Vefāt-ı Ruḳiyye Hıanım
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Duḡter-i pākize yavrum āh Ruḳiyye Hıanımum
Sevdiğüm āhır kefenden eyledüñ pırāheni

Söyledüm bir āh ile tāriḫ-i fevtüñ 'ākıbet
Āh kızum cānum Ruḳiyye hayf ki aldırđık seni (1144) (vr. 105b)

[1148/1735-6]

[2] Sābıķā Cerrāḫ-başı Süleymān Efendi ibn-i Nūḫ Efendi Vefāt Eyledikde¹
[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]
Vefātuñ gūş idince söyledüm āh eyleyüp hey vāh (1148)
Cihān ḳaldı mı bāķi kim Feridün'a Nerimān'a (1148)

Niçün yazmadılar ḫālā mezāruñ ḫaşına böyle (1148)
Ḳadimi ḳalmadı dirler cihān mülk-i Süleymān'a (1148) (vr. 106a)

[1151/1738-9]

[3]² [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
'İzzet ile ide Ma' būd 'ömr-i iḳbālün ziyād (1151)
Geldi tebrikine sultānum niçe yüz biñ 'ibād (1151) (vr. 93b)

[4] [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Ola ḫādī dest-girün 'avn-i luḫfile müdām (1151)
Eyledüñ bu fetḫ ile ḫaḳķā cihānı şād-kām (1151)

Esb-i ḳahruñ pāy-māli eylesün Ḥaḳ düşmeni (1151)
Dergeh-i Ma' būd'a her demde odur el-ān ricām (1151)

Dilerüm ḳılsun mübārek 'āmmeye Rabb-i Vedūd (1151)
Görmedi Nemçe hele 'ömrinde böyle bir ḫusām (1151) (vr. 103a)

[5] Berāy-ı Vefāt-ı Şıḳķ-ı Şānī Naḫīfī Süleymān Efendi³
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Şıḳķ-ı Şānī kim Süleymān-ı Naḫīfī sem' ine
Cānib-i Ḥaḳ'dan olup çün gül şadāsı lāyihā

Murğ-ı rūḫı 'ālem-i bālāya pervāz eyledi
Gülsitān-ı mağfiretten şemm idince rāyihā

¹ "Süleyman Efendi (Hekim-zāde): Nuh Efendinin büyük oğludur. Müderris ve cerrah-başı oldu. 1149'da (1736-7) vefat eylemiştir." (Mehmed Süreyya 1996: 1537)

Vefat tarihini Yāver 1148, Mehmed Süreyya ise 1149 olarak kaydetmiştir.

² "Mustafa Paşa (Şehsüvar-zāde), 1151'de (1738/9) kapıcılar kethudāsı oldu." (Mehmed Süreyya 1996: 1208)

Mecmuada, Şehsüvar-zādenin imzasını içeren şu ifadeyle de tarih düşürülmüştür: "Es-Seyyid Muḫtafā ibn-i Muḫammed ser-bevvābın-i dergāh-ı 'ālī (1151) (vr. 93b)"

³ "Manzum Mesnevī tercümesiyle tanınan divan şairi Naḫīfī, 1137'de (1725) Damad İbrahim Paşa tarafından Habībū's-siyer'i tercüme eden heyete dāhil edildi. Ertesi yıl tayin edildiği defterdār-ı şıḳķ-ı sānī görevinden kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 19 Cemāziyelevvel 1151'de (4 Eylül 1738) vefat etti." (Uzun 2006: 297-9)

Düşdi bir hayır du‘ā ile vefātuñ tārīhi
Āh Naḥīfī oḡıyalum rūḥına el-Fātihā (1151) (vr. 106a)

[6] Silāḥşor-ı Şehriyārī Birāder-i Nu‘ mān Paşa Muḥammed Bege⁴
[*mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün*]
Didi cümle silāḥşorān vefātın gūş idüp tārīh
Süvār-ı esb merg olmış Muḥammed Beg meded āh āh (1151) (vr. 106a)

[1152/1739-40]

Ḳarīḥa-i Hümāyūndan Hızmet ile Ḳırım Hānına Me‘mūr Olup Bī-ḥāşıl ‘Avdet Olduḡda
Dinilmişdür

[6a] *Virmeyince çün Ma‘būd n’eyler ola Yāver Maḥmūd* (1152) (vr. 87b)

[6b] *Ḳarşu koyamaz Maḥmūd iḥsān idicek Ma‘būd* (1152) (vr. 87b)

[1153/1740-1]

[7] Birāder-zādemüz Muḥammed Beg On Altı Yaşında ‘Āzim-i ‘Uḡbā Olduḡda Dinilmişdür
[*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]

Hey diriḡā hey ciger-pārem ḡuzum ḡayfā diriḡ
Göz göre ḡapdı seni de ‘āḡıbet zi’b-i vebā

“İrci’i” emrine çünki cāmı teslīm eyledün
Menzilün ḡaşr-ı behişt itsün Cenāb-ı Kibriyā

Terk idüp cümle çeküp el cübbe vü destārdan
Bir kefen gördün hemān kendüne şāyeste sezā

Ḳabrüñi pür-nür idüp ḡılsın ḡarāḡāhuñ cinān
Dilerüm Ḥaḡ’dan be-ḡaḡḡ-ı evliyā vü enbiyā

Hālet-i nez’ in görince zār u feryād eyleyüp
Didi tārīḡ-i vefātuñ vālideyn ü aḡrabā

Vay benüm gül yüzli servi boylu yavrum ‘ömrüm āh
Āh yazıḡlar āh ciger-ḡuşem Muḥammed Beg saña (1153) (vr. 105b)

[8] [*mefā‘ ilün mefā‘ ilünmefā‘ ilünmefā‘ ilün*]
Diriḡā āh yine bu saḡḡ-ı künc-i miḡnet ü ḡamda
Livā-i mātem-i şeb-rengi feryādıyla ḡaldurduḡ

Yazıḡlar nūr-ı çeşmüm çār-sū-yı şāḡn-ı şıḡḡatden
Metā‘ -ı ‘ömrüñi düzd-i nihān-ı merge çaldurduḡ

Didüm giryān ile āḡir vefātuñ tārīḡin yavrum
Ciger-pārem Muḥammed Beg seni de elden aldurduḡ (1153) (vr. 105b)

⁴ “Nu‘man Paşa, silahşor olduktan sonra mîr-âhûr-ı sânilikle kapıcılar kethudâlığı vekâletlerinde bulunup 1151’de (1738-9) asaleten mîr-âhûr-ı sâni ve sonra kapıcılar kethudâsı oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 1264)

[9] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Hey dirîgâ gülşen-i bağ-ı hayâtdan servveş
Düşdi çün hâk-i siyâha böyle bir 'âlî-nijâd

Güş idenler fevtini feryâd ile dir târîhin
Hayf hayf gitti Muhammed Beg cihândan nâ-murâd (1153) (vr. 105b)

[10] Târîh-i Berây-ı Ta' mîr-i Sarây-ı Beglerbegi Gofte-i Yâver
[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Bâreka'llâh kim bu nev ta' mîr ile Beglerbegi
Olmış el-hağ ğıbta-i gülzâr-ı firdevs-i 'alâ

Seyr iderken dîde-i taḥsîn ile Yâver hezâr
Didi bu târîh-i itmâmuñ *riyâz-ı cân-fezâ* (1153) (vr. 102b)

[11] 'Abdurrahman Paşa-zâde Silâhşor-ı Hâşşa Muştafâ Beg Hânesin Ta' mîr İtdükde Dinildi⁵
[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Muştafâ Beg ya' nî ol zât-ı şerîf
Hânesin termîm idüp teşmîr ile

Deh düşüp Yâver didüm târîhini
Bâreka'llâh oldu nev ta' mîr ile (1153) (vr. 101b)

[1154/1741-2]

[12] Eyyüb'da Ta' mîr Eyledikleri Kaşra Dinilmişdür
[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Çün tamâmında iki târîhini
Beyt-i vâhidde bu gûne ḥabbezâ

Didi taḥsîn ile Yâver seyr iden (1154)
Kaşr-ı bâlâ oldu nev şîrîn binâ (1154) (vr. 102b)

[1157/1744-5]

[13] Bizim Ḥasan, Merḥûm, Muşul'dan ma'an Gelürken Gerede Nâm Menzilde Vefât Eyledükde

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Bir kaçâ imiş ne çâre âh kim hayfâ felek
Eyledi pîrâhenin âhir senüñ de bir kefen

Vâkıf-ı esrâr olan târîh ile dir Ḥağ bu kim
Semm-i kahr ile helâk olmuş yazık hey vâh Ḥasan (1157) (vr. 106a)

[14] Berây-ı Vefât-ı Ḥasan
[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Terk idüp ârâyış-i dünyâyı gitdün gerçi sen
Çaldum ancağ ḥüzn ile bu künc-i miḥnet içre ben
Fırkatüñdür şimdi her dem bağrumı ḥün eyleyen
Çün muqadder buna çâre yâ nedir elden gelen

⁵ "Abdurrahman Paşa: Dârende hanedanındandır. Oğlu Mustafa Beydir." (Mehmed Süreyya 1996: 96)

Vāy meded olup libāsuñ ‘āķıbet bir bez kefen
Rūhına el-Fātiha vāh vāh bī-çāre Ḥasan

Hey dirīgā olmadan naḥl-ı ümīdūñ mīvedār
Bād-ı merg ile olup evrāk-ı ‘ömrūñ tārmar
Açup ağlar ise n’ola üstine ebr-i bahār
Nā-murād itdi seni de āḥir ey vāh rūzgār
Vāy meded olup libāsuñ ‘āķıbet bir bez kefen
Rūhına el-Fātiha vāh vāh bī-çāre Ḥasan

Āh kāmı şaḥn-ı şadākatda ḥıram itdüklerin
Şad tevāzu‘ la cihānda nīk-i tām itdüklerin
Zāhidāna neydi ol dā’im kelām itdüklerin
Yā nic’oldı kendüne her fenni rām itdüklerin
Vāy meded olup libāsuñ ‘āķıbet bir bez kefen
Rūhına el-Fātiha vāh vāh bī-çāre Ḥasan

Ḥaḫ bu kim erbāb-ı ‘irfān içre sen de bir zamān
İtmiş idūñ şad-hezārān ma‘rifetle kesb nişān
Hep ḥayāl-i ḥāba döndi cümlesi oldı yalan
Eyledi āḥir seni de çarḥ-ı zālīm bī-nişān
Vāy meded olup libāsuñ ‘āķıbet bir bez kefen
Rūhına el-Fātiha vāh vāh bī-çāre Ḥasan

Ḥazret-i Ḥaḫ’dan ricām amān budur şubḥ u mesā
Kim be-Ḥaḫḫ-ı ḳurretül-‘ayneyn Muḥammed Muştafā
Ḳıla maḥşerde şefī‘ uñ çār-yār-ı bā-şafā
Bu iki mışra‘ da tārīḥ-i vefāt olsun saña
Vāy meded olup libāsuñ ‘āķıbet bir bez kefen (1157)
Rūhına el-Fātiha vāh vāh bī-çāre Ḥasan (1157) (vr. 89a)

[1158/1745]

[15] Berāy-ı Vezāret-i ‘Abdullah Paşa⁶
[fā‘ilātūñ fā‘ilātūñ fā‘ilātūñ fā‘ilūñ]
Menba‘-ı cūd u seḥā ol menşe‘-i feyz ü ‘atā
Mazḥar-ı ‘avn-i Ḥudā müşkil-güşā rūşen-zamīr

‘Ālim ü fāzıl müdebbir pür-kerem āşaf-şiyem
Dāver-i mülk-i himem Dārā-ḥışım luḫf-ı Ḳadīr

Bā-vezāret olduḡuñ vālī-i vālā Ḳıbrıs’a
Mīr-işḫabl iken ol necl-i necīl-i bī-naẓīr

Ḥamdu li’llāh gūş idince şāhid-i tevḫīden
Böyle bir nev müjde-i bālāyı bu ‘abd-i faḳīr

Nāsa tebşīr ile Yāver söyledüm tārīḥini
Oldı ‘Abdullāh Paşa bir vezīr-zāde vezīr (1158) (vr. 109b)

⁶ “Abdullah Paşa (Boynueğri), Zilkade 1158’de (Aralık 1745) vezirlikle Kıbrıs valisi oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 80)

[16] Mîr-âhûr-ı Evvel ‘ Abdullah Beg Tavşantaş’ındaki Sarâyı Aldıkda Dinilmiştir⁷
[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]
Gelince hâne tebrîkine ‘ abd-i kem-terîn Yâver
Didi taḥsîn ile bu beytde iki târîḥ-i vâlâ

Mübârek eyleye Mevlâ hemân devletlü sulṭânım (1158)
Ne pek zîbâ sarây-ı dil-keş ü bâlâ ‘ aceb ra‘nâ (1158) (vr. 102b)

[17] Kapucıbaşı Oldukda Bu Dinilmiştir⁸
[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]
Tulû‘ itmîş gibi necm-i sa‘ âdet burc-ı iḳbâlden
Merâmum üzre devr itdi yine eflâk cünbişle

Yazılsun târîḥi Yâver bu hengâm-ı meserretde
Kapucıbaşı oldı Muştafâ Beg pāk cünbişle (1158) (vr. 101b)

[18] Târîḥ-i Berây-ı Mîr-âhûr-şoden Şehsüvâr-zâde⁹
[fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlâtün fâ‘îlün]
Bâreka’llâh kim o nesl-i pāk u ferḥunde-ḥıṣâl
Feyz-i Ḥaḳ âl-i Muḥammed ḥabbezâ ‘ ırḳ-ı ṭahûr

Fâris-i yek-tâ süvâr-ı eşheb cûd-ı kerem
Server-i şaḥn-ı himem ol merd-bin-merd-i ğayûr

Şehsüvâr-zâde n’ola olsa aña ‘ unvân-ı şân
Ḥaḳ bu kim ‘ âlî-vaḳâr u hem şeci‘ vü hem cesûr

Mîr-i iştâbl-ı şeh-i ‘ âlem olunca yümn ile
Çünki merḥûn vaḳtine bî-reyb ü şek cümle umûr

Ḥarf-i menḳûṭ ile Yâver düşürüp bir târîḥin
Didi ‘ izzet ile oldı Muştafâ Beg mîr-âhûr (1158) (vr. 94a)

[19] Berây-ı Hâne-i Şehsüvâr-zâde¹⁰
[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]
Te‘ala’llâh ‘ aceb devlet-sarây-ı cây-ı bî-hem-tâ
Meger var ise cennetde mişâli yoḳ bu dünyâda

Zihî kâşâne-i vâlâ ne zîbâ dil-güşâ me’vâ
‘ Aceb mi sâkinân-ı ‘ adn olursa daḥı dil-dâde

N’ola ḳalsa temâşâda meleklerde feleklerden
Cihânda var mı taḥsîn itmemiş a‘ lâ vü ednâda

⁷ “Abdullah Paşa (Boynueğri): Muharrem 1151’de (Nisan-Mayıs 1738) mîr-âhûr-ı evvel oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 80)

⁸ “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde) kapıcıbaşı oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 1208)

⁹ “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde) mîr-âhûr-ı evvel vekili oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 1208)

¹⁰ “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde)” (Mehmed Süreyya 1996: 1208)

Nişâbında o deñlü şeh-nişinler olmuş el-ħaķ kim
Ķomaz dilde küdüretten eşer sermâ vü germâda

Ķanad açmış göre mânende-i ‘ anķâ o revzenler
Şikâr itmek için bād-ı şabâyı ħâzır âmâde

Nedir eyâ zer-ender-zer o tâķı âsmânāsâ
Ķayâli daķı lem’ân itmede ķalb-i aķıbbâda

Göreydi niçe olur resm-i nuķûş ħurde saķfında
Eger mevcûd olaydı göstereydüm anı Bihzâd’a

O rütbe kesb-i feyz itmiş ki dergâhında ve’l-ħâşıl
Olup yüz şevķ ile envâr-ı mihr ü mâhda üftâde

Sa’ âdetle bunuñ bânî-i ‘ âlî-ķadr-i zî-şâni
Olan el-ħacc Seyid Muştafâ Beg Şehsüvâr-zâde

Binâsına şürü‘ itdi bu cāyuñ dest-i himmetle
Yazup çün şânî-i mîr-âħûr-ı ħâşşa imzâda

Yed-i mi’ mâr-ı ŧab‘ -ı pākine taħsin ile ‘ âlem
Sezâdur bâreka’llâh dirse her vaķit temâşâda

Derûnında şafâlar ide evlâd u tevâbi‘ le
Olup şubĥ u mesâ zâtı kederden ħıfz-ı Mevlâ’da

Tamâmen gûş idince şâ’ irân-ı ‘ asr anuñ el-ân
Olurken her biri bir tâze mażmûn ile sevdâda

Ķavâş-ı ħamseyi cem’ eyleyüp Yâver didüm târiĥ
Ne ra‘nâ yaptı bu cāy-ı laħîfi Şehsüvâr-zâde (1158)

Düşerse n’ola bu şevķ ile ħâmem bir daķı târiĥ
Yapup bu beyt-i bâlâyı ne zîbâ Şehsüvâr-zâde (1158) (vr. 94b)

[20] Velehu¹¹
meħâ’îlün meħâ’îlün meħâ’îlün meħâ’îlün
Görince didi bu cāyuñ tamâmın Yâver-i dānâ (1158)
Ne zîbâ dil-güşâ vâlâ sarây-ı pāk ‘aceb ra‘nâ (1158)

‘Uħârid olsa meddâĥı n’ola ey server eflâkde (1158)
Mişâli yok hele el-ħaķ bu ‘âlemde zihî a’lâ (1158) (vr. 95a)

¹¹ “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde)” (Mehmed Süreyya 1996: 1208)

[1159/1746]

[21] Tārīḥ¹²

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Veẓir ibn-i veẓir el-ḥacc Seyid-i Şehsüvâr-zâde
Çün oldı luṭf-ı Ḥaḳ'la rûy-ı deryâya şeref-baḥşâ

Didüm menḳûṭ ile Yâver dü târiḥin bu beyt içre
Ki şâyeste yazılsa zevraḳ-ı çarḫa daḫı ḫâlâ

Veẓâretle sa' âdetle rikâb-ı şâh-ı ' âlemden (1159)

Ḳapudan oldı çıḳdı baḫr-ı re'fet Muştafâ Paşa (1159) (vr. 104b)

[22] Diger Tārīḥ¹³

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Mübârek eylesün Feyyâz-ı muṭlaḳ âşafâ ḫaḳḳâ
Cihâna oldı bu nev müjde-i vâlâ şeref-baḥşâ

Söyledi ḫamd eyleyüp Yâver-i ḳuluñ târiḥini

Veẓir ibnü'l-veẓir oldı zihî pâk Muştafâ Paşa (1159) (vr. 104b)

[23] Mîr-âḫûr-ı Şânî Olduḳlarında Dinildi¹⁴

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Eylesün Mevlâ mübârek 'avn-i luṭf ile hemân
Oldı bu nev müjde ḫaḳḳâ cümleye baḫş-ı sürûr

Didi menḳûṭ ile Yâver ḫamd idüp târiḥini

Muştafâ Beg bâ-şeref olup ikinci mîr-âḫûr (1159) (vr. 101b)

[24] Berây-ı Vefât-ı Ağa-yı Dârü's-sa' âde el-Ḥacc Beşir Ağa (Raḫmetu'llâhi 'aleyh)¹⁵

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Hey diriġâ gitdi hey vâh ol Ağa-yı bî-naẓir
Gelmemişdi hiç selefde böyle dâna-yı başir
Olsa şahrâ cümle kâġid 'âlem olsa hep debir
Şerḫ olunmaz vaşfi hem mümkün degil emr-i 'asir
Câ ḳıla firdevs-i a' lâyı aña Rabb-i Ḳadir
Göçdi dünyâdan ḫayıflar ḳoca el-Ḥacc-ı Beşir

Bî-beḳâdur her-kese bu dehr-i fânî bî-gümân

¹² “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde) 14 Zilhicce 1159'da (28 Aralık 1746) vezirlikle kapdan-ı deryâ oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 1208, 1737, 1775)

¹³ “Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde)” (Mehmed Süreyya 1996: 1208, 1737, 1775)

¹⁴ “Köse Mustafa Paşa, 1159 Ramazanı sonlarında (Ekim 1746 ortaları) ikinci mîr-âḫûr oldu.” (İlgürel 2006: 345-6)

¹⁵ “Hacı Beşir (ö. 1159/1746), harem ağalarının en ünlülerinden olup muhtemelen XVII. yüzyıl ortalarında doğmuş, küçük yaşta zenci köle olarak İstanbul'a getirilmiştir. 1717'de Dârüssaâde ağası oldu. On üç yılı III. Ahmed, on altı yılı da I. Mahmud zamanında olmak üzere toplam yirmi dokuz yıl harem ağalığı görevinde bulunan Beşir Ağa 3 Haziran 1746'da vefat etti; türbesi Eyüp'tedir. Beşir Ağa ilim ve maarif ehlini himaye etmiş, ayrıca pek çok hayır eseri yaptırmıştır. Hacı Beşir Ağa'nın kurduğu vakıf kütüphanelerinden başka oldukça zengin bir özel kütüphanesinin de olduğu anlaşılmaktadır. Vefat ettiğinde sadece Karaağaç'taki hazine odalarında, arasında Kâtib Çelebi'nin el yazısıyla Cihannümâ adlı eserinin de bulunduğu 150 kadar değerli kitap çıkmıştır.” (Özcan 1992: 555)

Mecmuada da şu kayıt vardır: “Merḫûm u maġfûr Karaağaç bağçesinde ḫastalanup Ḥazret-i Eyyüb'da Vâlide Sarâyına gelüp bir ḳaç eyyâmdan soñra 'azm-i cennet eyleyüp türbe-i Eyyüb ḳurbında defn olındı.” (vr. 106b)

İster iseñ bir gedā ol ister iseñ kāmṛān
Saña bürhān-ı kavīdür işte bu cennet-mekān
Kıldı bākī ancak Allāh'dur diyüp terk-i cihān
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Māh-ı cānuñ on ikisinde o merd-i aşdıķā
Penc-şenbe günki irmezden henüz vaqt-i duḥā
Diyerek pāk āb-destle Lā ilāh'illā Ḥudā
Virdi emr-i Ḥālīķ'a teslīm-i cān ile rızā
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Ehl-i ḥālden olmasında eylemeñ hiç iştibāh
Kim 'alem-dār-ı Resūle hem-civārılık bes güvāh
Her kişiye böyle bir cāy ide mi ihsān İlāh
Eylemiş luṭf üstine luṭfı zihī ol pādīşāh
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Ola çün bir zāt-ı kāmīl iki yıl şeyhü'l-harem
İtmeyem mi yā velī olduğına bī-şek kāsēm
Merķadinde daḥı var bir başka ḥālet lā-cerem
İstemez dūr olmağı yanından ādem bir kadem
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Zābıt-ı dārü's-sa'āde olup ol bā-intizām
Kılmış iken iki şāha ḥizmet otuz yıl tamām
Bildiğim yokdur bilā-şübhe bu 'ālemde devām
Oldı āḥir nīk nāmıla 'āzīm-i dārü's-selām
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Gerçi eslāfında vardır kesb idenler şöhreti
Ya'nī olmışdur seḥāvetle cihānda midḥati
Gālib oldu her birine līk bunuñ her ḥaşleti
Cümlesin şāḥn-ı keremde geçdi raḥş-ı himmeti
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Bunca āşāra muvaffaķ kıldı Mevlā zātını
Bī-'adeddür niçe ta' dād eyleyem ḥayrātını
Bir daķıķa koymadı aşlā tehī sā'ātini
Hep geçürdi ḥayr ile ve'l-ḥāşılı evķātını
Cā kıla firdevs-i a' lāyı aña Rabb-i Qadīr
Göçdi dünyādan hayıflar koca el-Hacc-ı Beşīr

Koymaz idi şefķati eytāmı giryān u ḥazīn
Derd-mend ü bī-kese luṭfı idi dā'im mu'īn

Maḥz-ı ḥayr itmişdi zātın kevnē Rabbü'l-‘âlemîn
Her cihetle maẓhar-ı tevfiḳ idi ‘ilme’l-yaḳîn
Câ kıla firdevs-i a‘lâyı aña Rabb-i Ḳadîr
Göçdi dünyâdan ḥayıflar ḳoca el-Ḥacc-ı Beşîr

Âh beni ol rütbede zâr itdi bu ḥüzn ü melâl
Kim görenler ḥâlümü raḥm itmek emr-i muḥâl
Fâḥr-i ‘âlem ḥürmetine dilerim rûz u leyâl
Dest-mâlüm iderek eşküm ile her dem al al
Câ kıla firdevs-i a‘lâyı aña Rabb-i Ḳadîr
Göçdi dünyâdan ḥayıflar ḳoca el-Ḥacc-ı Beşîr

Çâre yok şimden girü mânend-i Yâver dâ’ima
Ḳubbe-i minâyı feryâduñla pür kılsañ dilâ
Çün muḳadder bu imiş lâzım olan el-ân saña
Oḳı târiḥ-i vefâtın ḳıl hemân ḥayr-ı du‘â
Câ kıla firdevs-i a‘lâyı aña Rabb-i Ḳadîr (1159)
Göçdi dünyâdan ḥayıflar ḳoca el-Ḥacc-ı Beşîr (1159, 21, Cemâziyelevvel) (vr. 106b-vr. 107a)

[1160/1747]

[25] Berây-ı Şadâret-i ‘Abdullah Paşa¹⁶
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Bâreka’llâh mevsim-i ‘îş u şafâ-baḥş u sürür
Levḥaşa’llâh ‘âlem-i şadî zihî luḥf-ı Ḳadîr

Eylesün şimden girü itdüklerine tevbe çarḥ
Ḥamdu li’llâh yüsre tebdîl oldı âvân-ı ‘asîr

Bulsa şafvet n’ola her mir’ât-ı ḳalb-i jeng-bâr
Revnaḳ-efzâ-yı şadâret oldı bir rüşen-żamîr

Eyleyüp yevmen-fe-yevmen ‘izz ü iḳbâlin füzûn
Ola dâ’im Ḥazret-i Feyyâz-ı muḥlaḳ dest-gîr

Bu meserret birle Yâver yaz hemân târiḥini
Oldı ‘Abdullâh Paşa müjdeler olsun vezîr (1160) (vr. 109b)

[26] Berây-ı Şadâret-i ‘Abdullah Paşa¹⁷
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Ḥazret-i Allâh’a dâ’im ol emânet âşafâ
Oldı teşriḫüñle ‘âlem kâm-yâb u kâm-bîn

Târiḥin yaz selb idüp bâ-‘avn-i Ḥaḳ Yâver ğamı
Dâd-ı Ḥaḳ’dur şadra ‘Abdullah Paşa-yı güzîn (1160) (vr. 110a)

¹⁶ “Abdullah Paşa (Boynueğri): 17 Şaban 1160’ta (24 Ağustos 1747) sadrazam oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 80)

¹⁷ “Abdullah Paşa (Boynueğri): 17 Şaban 1160’ta (24 Ağustos 1747) sadrazam oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 80)

[1162/1748-9]

[27] Tārīḥ-i Sene-i Cedīd

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Eyleyüp nev-sālını Mevlā mübârek âşafâ

Her şebîn Qadr eyleye her rûzını nev-rûz u 'îd

Rehberün Hızır ola dâ'im hem-demün tevfiḳ-ı Hâḳ

Eylesün Rabbi efendüm devlet ü 'ömrün mezīd

Lafzen ü ma'nen didi Yâver kuluñ tārīḥini

Oldı biñ yüz altmış iki medd-i sa'd ile cedīd (1162) (vr. 100a)

[28] Berây-ı Vezâret-i Turaḳ Paşa¹⁸

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Rikâb-ı pâdişâhiden çıkınca çün vezâretle

Ki ya' nî mir-âhür-ı şeh-en-şâhî olan Ağa

Didi cümle silâşorân bu hengâm-ı meserretde

Bu beytün ḥâl-dârı ile Yâver tārīḥin ḥaḳḳâ

Hemân ola mübârek 'izz ü iḳbâl ü vezâretle

Bu rûz-ı Cum'a oldı vâlî-i Konya Turaḳ Paşa (1162) (vr. 104a)

[29] Kethudâ-yı Şadr-ı 'Âlî Yûsuf Efendi Fevt Olup 'Abdî Ağa Yine Kethudâ Olduḳda¹⁹

[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

Meed ü iḳbâl ile mes'ud ola mesnedgâhı

Reybsiz ḥikmet-i Rabbânînin âşârıdur

Kethudâlıklarına arama Yâver tārīḥ

Seyyid 'Abdî (1162) Ağa elfâz durur Bârî'dür (vr. 103b)

[30] Berây-ı Vezâret-i Kethudâ-yı Şadr-ı 'Âlî Seyyid 'Abdî Ağa²⁰

[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

Alayın seyr idince 'Abdî Paşanuñ didüm ḥaḳḳâ

Şürûṭıyla vezîr olmuş emânet ola Mevlâ'ya

Mücevher kilk ile yazsam n'ola tārīḥin ey Yâver

Vezâret pek güzel yakışdı bi'llâh 'Abdî Paşaya (1162) (vr. 103b)

[31] Qundaḳçı el-Hacc Muşafâ Vefât Eyledükde

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ey debîr-i çarḥ keç-rû al ele kâğıd qalem

Sen de ḥâlî ṭurma ḳat' â bir nefes rûz u mesâ

Düşdi ḥâke yaz yine tārīḥin aḥbâbdan biri

Gıtdi bu günde koca Qundâḳî Hacı Muşafâ (1162) (vr. 106a)

¹⁸ “Durak Mehmed Paşa, Zilkade 1162’de (Ekim 1749) vezirlikle Konya valisi oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 422)

¹⁹ “Abdî Paşa (Abdülğani), 16 Safer 1162’de (5 Şubat 1749) ikinci defa kethudâ oldu. (Mehmed Süreyya 1996: 53)

²⁰ “Abdî Paşa (Abdülğani), Şevvâl 1162’de (Eylül-Ekim) vezir rütbesiyle Tırhala valisi oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 53)

[32] Tārīḥ-i Vefāt-ı Silāḥşor-ı Hāşşa Süleymān Beg

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Sen de ḥālī ṭurma bu eyyām-ı mātemde hemān

Dökerek ey ḥāme eşküñ gāh surḥ u geh siyāh

Rūzgār ayırdı bir dostdan daḥı yaz tārīḥin

Hey yazıqlar gıtdı dūnyādan Süleyman Beg de āh (1162) (vr. 107b)

[33] Vekīl-i Mīr-āḥūr-ı Evvel Şadıḳ Ağa Kaşr-ı Āḥūr-ı Hāşşayı Elvān-ı Cām ile Yapdırdıḳda
Dinildi

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Yazsalar tārīḥini kıl-k-i mücevherle sezā

Eyledi bu cāyī cāmīla bī-bedel Şadıḳ Ağa (1162) (vr. 103b)

[1163/1749-50]

[34] Tārīḥ-i Sene-i Cedīd

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Olsa nev-sālūñde n'ola her günü nev-rüz u 'īd

'Ahd-i 'Abdullah Paşadur niçe olmaz sa'īd

Öyle bir āşaf ki evşāfında 'ācizdür yine

Ḥaşr-ı evkāt itse de biñ yıl hezār 'aql-ı reşīd

Hıfz idüp zāt-ı şerīfūñ Ḥaḳ küdüretten müdām

Devletin iḳbālın 'ömrin ide şıḥhatle mezīd

Çün olup kânūn-ı evvel ibtidāsı sa' d ile

Ğurre-i mäh-ı Muḥarrem'de bi-ḥamdi'llāh bedīd

Lafzen ü ma' nen didi Yāver yazılsun tārīḥin

Biñ yüz altmış üçüñ oldı Cum' a gün sālī cedīd (1163) (vr. 100b)

[35] Tārīḥ-i 'Azl-i 'Abdullah Paşa²¹

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Seyr ü seyrān eyleyüñ āh siz varup şubḥ u mesā (1163)

Böyledür bī-reyb belī āyīn-i dost-ı bī-vefā (1163)

Yāver'i 'ayb eylemeñ zārda görüp zirā bugün (1163)

'Azl-i 'Abdullāh Paşa oldı nev-mātem añā (1163, 23, Muḥarrem, Yevm-i Şenbe) (vr. 101a, vr.

110a)

[36] Berāy-ı Vālī-i Mısr-şoden 'Abdullah Paşa²²

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ṭaşdı cüy-ı şevḳ-ı dil mānende-i Nīl-i murād

Ṭab' ı sīr-āb eyledi feyz-i 'ināyāt-ı Raḥīm

²¹ "Abdullah Paşa (Boynueğri): 23 Muharrem 1163'te (2 Ocak 1750) azledildi." (Mehmed Süreyya 1996: 80)

²² "Abdullah Paşa (Boynueğri): 1163'te Mısır valisi oldu." (Mehmed Süreyya 1996: 80)

Bir giderle Yâverâ yaz târîh-i tebrîkini
Müjde Mişr'a vâlî 'Abdullah Paşa-yı kerîm (1163) (vr. 101a, vr. 110a)

[37] Berâ-yı Şadâret-i Devlet-medâr-ı Muḥammed Paşa²³
[fē' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]
Kethudâlıkdan olunca çü şadâretle vezîr
Ya'nî ol âşaf-ı dâna vü müdebbir ḥaḳḳâ

Didi bir vaqt-i şerefde aña Yâver târîh
Aldı Şenbe günü pâk mührî Muḥammed Paşa (1163) (vr. 110a)

[1164/1750-1]

[38] Târîh-i Sene-i Cedîd
[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]
Dinile şehri-i Muḥarrem'dür şeref-baḫşâ-yı nev
'İdveş tecdîd-i kâlâ-yı sürür itseñ n'ola

Luḫf-ı Bârî'den budur me'mûlimüz kim ser-te-ser
Sâḫa-i 'âlem-serâ ḫayr u sa'âdetle dola

Hâr u ḫâşâk-ı ğamı sürdi süpürdi rûzgâr
Tevsen-i kâmun 'aceb mi oynasa şaĝa şola

Biñ ümîd ile pür oldı yine bu şayd-gâh
Alalum şimden girü şebbâz-ı maḫşûdı ḳula

Müjdeler Yâver saña târîh ile şad müjdeler
Sâl-i tecdîde Muḥarrem geldi ḫaḳḳâ sa'd ola (1164) (vr. 102a)

[39] Târîh-i Sene-i Cedîd
[fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün]
Burc-ı es'addan bu yıl Teşrîn-i Şânî içre çün
Ġurre-i mâh-ı Muḥarremde görindi tâb-nâk

Fâl-i ḫayr ile didüm ol anda Yâver târîhin
Oldı yâ Rab şükr-i sa'di ile bu nev sâl-i pâk (1164) (vr. 102a)

[40] Târîh-i Sene-i Cedîd
[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]
Yigirminci senesine gün bu yıl Teşrîn-i Şânînüñ
Olnca ğurre-i mâh-ı Muḥarrem çün didüm fi'l-ḫâl

Du'â-yı ḫayr ile Yâver yazılsun aña bir târîh
Muḥammed ümmetine sa'd ide Bârî nev oldı sâl (1164) (vr. 102a)

[41] Berâ-yı Ḳapdan-şoden Ṭuraḳ Paşa²⁴
[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]

²³ “Emin Mehmed Paşa (Divitdâr): 3 Şevvâl 1162'de (16 Eylül 1749) sadâret kethudâsı olup 23 Muḫarrem 1163'te (2 Ocak 1750) vezirlikle sadrazam oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 477)

²⁴ “Durak Mehmed Paşa, Safer 1164'te (Ocak 1751) kapdan-ı deryâ oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 422)

Yeter yatduñ yağa ey nâ-ḥudâ-yı keṣtî-i ḥayret
Demidür taḫ taḫıṣdur fora tente itme ‘aciz ĩrâd

Degil ursa poça ḳolın pupa uyğun bu meltemler
Güşâd it bâdbân-ı maḳṣadı gel “her çi bād âbâd”

Şuyın buldurdı ḫaḳḳâ fülk-i isti‘dâda bî-minnet
Esince şurṫa bād-ı intizârı böyle çün müzdâd

Ḳoparup zevraḳ-ı dil lengerin lîmân-ı ‘uzletden
Şalarsa ḳulzüm-i zeḫḫâr-ı kâma itmek istib‘âd

Yazılsun keṣtî-i çarḫa daḫı târiḫi ey Yâver
Ḳapudan oldı bu eyyâm Ṭuraḳ Paşa mübarek bād (1164) (vr. 104a)

[1165/1751-2]

[42] Târiḫ-i Berây-ı Nev Sene
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Ṭal‘at-ârâ-yı şeref oldı hilâl-i nev sene
Eylesün is‘âd efendüm Ḥazret-i Rabb-i mecîd

Söyledi Yâver ḳuluñ tebrîk ile târiḫini
Yümn ile şehir-i Muḫarrem geldi sâl oldı cedîd (1165) (vr. 101b)

[43] Târiḫ-i Berây-ı Ramazân-ı Şerîf
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Geldi ḫamden sümme ḫamdâ irdi mâh-ı iḡtinâm
Cümleyle ḳılsun mübarek Ḥazret-i Rabbü’l-enâm

Pâdişâhân-ı ḫüsün itsün yine hem-dest olup
Sâḫa-i Sulṫân Muḫammed’de zarîfâne ḫırâm

Ġâlibâ bu yıl terâvîḫ olmadan daḫı edâ
Baḫırur bar bar mü’ezzin eş-şalâtu ve’s-selâm

Düşdi Temmüz’a meh-i rûze yanup ḳandîller
Olsun âmâde souḳ şu buzlı şerbet câm câm

Söylesün bî-çâre Yâver târiḫin tebrîk ile
Oldı sulṫânım efendüm şâkir ola mâh-şıyâm (1165) (vr. 116a)

[44] Berây-ı Şadâret-i Muṣṫafâ Paşa²⁵
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Ḥamdu li’llâh âşaf-ı ‘abd-i ḳadîmüñ Yâver’e
Gösterüp bu şadr-ı ‘âlîde tehi Rabb-i Ḳadîr

Didiler bâ-şevḳ-i dil yaz târiḫ-i tebrîkini

²⁵ “Köse Mustafa Paşa, mîr-âhûrluktan sadrazamlığa geçmek mümkün değilken I. Mahmud’un Dârüssaâde Ağası Hacı Beşir Ağanın padişaha tavsiyesiyle sadârete getirildi (18 Şaban 1165/1 Temmuz 1752).” (İlgürel 2006: 345-6)

Aldı mühri müjde oldu Muştafâ Paşa vezîr (1165) (vr. 110a)

[45] Berây-ı Kâtl-i Hâzinedâr Süleymân Ağa²⁶
[*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]
Görince hâzin-i Ağa-yı maqtûli bu hâletde
Didim hiç itmedi mi fâ'ide şân-ı firāvāna

Didi târih ile bir pîr-i nûrânî 'aceb itme
Eger kılsa kalur idi kev[i]n bâkî Süleymân'a (1165) (vr. 108a)

[46] Berây-ı Ta' mîr-i Câmî' -i Âhûr-i Hâşşa
[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
Mazhar-ı 'avn-i Hudâ ya' nî Beşîr Ağa kim ol
Zâbıt-ı dârü's-sa'âde nâzır-ı 'âlem-serâ

Eylemiş zâtın muvaffak hayra Feyyâz-ı ezel
Kim ebu'l-hayr u himem dinse vücûh ile sezâ

İşbu vâlâ câmi' üñ muhtâc-ı ta' mîr oldıgın
Güş idince çün o gerdün câh u 'âlî-müttekâ

Kıldı tecdîinde tevsî' ü minâre himmetin
Eyleyüp a' ladan a' lâ mişli var ise sala

Böyle bir âşâr-ı hayra dağı nâ'il oldı kim
Eyledi a' lâ-yı 'illiyyîne dek celb-i du'â

Kıblegâh-ı mü'minün 'aşkına dâ'im ide
Mesnedinde zât-ı vâlâ-şân yek-tâsın Hudâ

İster ey Yâver aña berceste bir târih-i pâk
Mescid-i iştâbl şâh-en-şâh ne a' lâ nev binâ (1165) (vr. 115b)

[47] Târih-i Kaşr-ı Felek Ağa
[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
Kâh şu kadar ey şabâ luğf eyle aḥbâba tıyur
Kim diye estâğfiru'llâh şâhibi yok ya uyur

Seyr idüp yaz sen de târihin mücevher kilik ile
Gel dem uğurla felekden cây-ı a' lâya buyur (1165) (vr. 115b)

[1166/1752-3]

[48] Târih-i Berây-ı Nev Sene
[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
Hâzret-i ḥaḳān-ı 'âlem-gîr 'ahd-i 'adl ü dâd
Maḥz-ı luğf itmiş 'ibâda zâtını Rabb-i Mecîd

²⁶ "Süleyman Ağa, hazinedar olup 1165'te (1752) vefat etti." (Mehmed Süreyya 1996: 1526)

Öyle haķan-ı zamāndur kim gürüh-ı ser-keşān
Oldı hengām-ı ‘adālet me’şerinde nā-bedīd

Ḥabbezā aḥkām-ı taqvīm-i şüküh-ı şevķeti
Eylemekde ‘ālemūñ her rüzını nev-rüz u ‘īd

İdelüm dest-i du‘āyı gel hemān besdür güşād
Vaşfi mümkin mi egerçi eyledüm sa‘yi mezīd

Tā müşerref ola ‘ālem nev kudüm-i sāl ile
Olmaya ṭab‘-ı hümāyūnı meserretten ba‘īd

Beyt-i vāḥidde iki tāriḥin ey Yāver didüm
Mā-şallāh kim görindi ğurre-i mäh-ı sa‘īd

Ḥān Maḥmūd-ı cihān-bāna kıla es‘ad Vedūd (1166)
Oldı ḥamdā sümme ḥamdā sāl-i nev-emced resīd (1166) (vr. 113b)

[49] Tāriḥ-i Berāy-ı Nev Sene
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Dād-ı Haķ’dur şadra haķķā kim vezīr ibn-i vezīr
Muştafā Paşa-yı nā-mūr ya‘nī ferḥunde-ḥışāl

Seyf-i ‘adlinden güm olmaķda cihānda ser-keşān
Buldı ‘ahdinde bu ‘ālem sū-be-sū āsūde-ḥāl

Mesnedinde irgüre iķballe zāt-ı ekremūñ
Niçe sāle ‘īd ü nev-rūza Ḥudā-yı bī-zevāl

Çün ikinci yevm-i sa‘dinde bu rüz-ı Kāsımuñ
Burc-ı eşrefden olunca ṭal‘at-ārā meh hilāl

Didi Yāver bendesi tebrīk ile tāriḥini
Geldi bu şehir-i Muḥarrem bā-yümn nev oldı sāl (1166) (vr. 113b)

[50] Tāriḥ-i Diger
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Beyt-i vāḥidde iki tāriḥini Yāver didüm
Çün görindi ğurre-i şehir-i Muḥarrem tāb-nāk

Muştafā Paşa-yı nā-mūr ‘ahdine is‘ād ile (1166)
Geldi ḥamden sümme ḥamdā müjdeler nev sāl-i pāk (1166) (vr. 113b)

[51] Tāriḥ-i Berāy-ı Berf
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Şanmañuz vaķt-i şitā oldı havālar berf-sā
Yāsemen neşr eyledi gülzārda bād-ı şabā

Berf bār olmaķ degil ḥayyat-ı gerdün aķ pāk
Zīver-i düş-ı zemīn itdi ser-ā-ser bir ḳabā

Tâb-ı hürşîd itmiş iken kîne-i ğabrâyı çâk
Selc-i milh-ı luţf ile Loĸmân dey itdi devâ

Sâye-i ‘adl-i şeh-en-şâh-ı cihânda olmada
Her cihetle mazhar-ı eltâf-ı Hâĸ bay u gedâ

Ħamd idüp Feyyâz’a Yâver yazalum târiĸhini
Ħân Maĸmûd’a zihî bâ-yümn-i hengâm-ı şafâ (1166) (vr. 116b)

[52] Târiĸ-i Berây-ı Çeşme-i ‘İsma’il Ağa
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Bir kerem-pîşe silâĸşorân-ı ĸaĸaniyyeden
Kıldı bu ânı revâna geĸ Fırat u Nîl’den

Ĥurma iç ey teşne Yâver dimede târiĸ ile
Gel şifâdur zezemi al ‘ayn-ı İsmâ’il’den (1166) (vr. 113a)

[1167/1753-4]

[53] Berây-ı Nev Sene
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Ġurre-i nev-sâl mânend-i hümâ
Lânesinde açdı şehbâl-i feyiz

Sa‘d ola Sulţân Maĸmûd Ħâna kim
Sâyesinde nâs hep hoş-ĸâl-i feyz

Didi tebrîk ile Yâver târiĸhin
Geldi mâh-ı mecd-i pâk ü sâl-i feyz (1167) (vr. 113b)

[54] Târiĸ-i Berây-ı Nev-rûz
[mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]
Yine eyyâm-ı fîrûz-ı bahâr-ı dil-güşâ geldi
Cihâna neşr idince çün füyûzât-ı şabâyı Hâĸ

Didi târiĸhini Yâver gibi bir ‘abd-i memlûküñ
Efendüme mübârek kıla nev-rûz-ı şafâyı Hâĸ (1167) (vr. 109a)

[55] Târiĸ-i Berây-ı Şavm-ı Ramazân-ı Şerîf
[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Şunmadan şorbayı ifţara henüz destin imâm
Çaĸırur seyr it mü’ezzin vaĸt-i imsâk taştamâm

Ħâzır olsun buzlı şerbetler souĸ şular hemân
Geldi eyyâm-ı Ħazîrân’a yine şehri-şiyâm

Didi târiĸ ile Yâver tüt kulaĸuñ aç gözüñ
Zâhidâ ancaĸ olur şavm ise ekle bâ-tamâm (1167) (vr. 116a)

[56] Berây-ı Ħâne-i Silâĸşor-ı Ħâşşa Yâver İbrâĸim Beg

[*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]
‘Acâyib hâne oldı mā-şallâh tarḥ-ı bî-hem-tâ
N’ola bânîsi kıla ḥamd u şükri cümleye taḫdîm

Fenâ bulmuşdı tâ ol rütbe mi‘ mâr olsa ‘âlem hep
Ḳabûl itmezdi bir dürlü eger ta‘ mir eger termîm

Ḥarâb-ender-ḥarâb iken sinimmâr-ı himem ḥaḫḫâ
Be-ḥaḫḫ-ı Ka‘be sa‘y ile ne ḥoş resmeylemiş taşmîm

Binâsı işbu sâl-i behcetüñ mâder-i bî‘ atda
Ki oldı yevm-i sa‘d eşraf sâ‘at bā-yümn tetmîm

İdelüm Yâverâ züvvâra bu târiḥ ile tebşîr
Kilk-i beyt-i şafâ oldı maḫâm-ı pāk-i İbrâhîm (1167) (vr. 112b)

[57] [*fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün*]
Bâreka’llâh şu yakında mişlini ins ü melek
Görmemiş dirsem ḥilâfı yok saḥîḥ olmaḫ gerek

Mâ-şallâh pāk bir berceste târiḥe sezâ
Yapdı bu dil-keş sarâyı Yâver İbrâhîm Beg (1167) (vr. 112b)

[58] Berây-ı Çeşme-i İbrâhîm Beg
[*fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün*]
Ḥazret-i Sulṭân Maḥmûd Ḥân Dârâ-şevketin
Görse Cem nûş eyler idi cām her gâh ‘aşḫına

Devletinde eyledim ednâ silâḫşorı iken
Bu suyu câri şehîdeyn-i meded-ḥâḥ ‘aşḫına

Söylesün Yâver hemân hâtif gelüp târiḥini
Aḫdı iç bu ‘ayn-ı İbrâhîm gel Allâh ‘aşḫına (1167) (vr. 112b)

[59] Târiḥ-i Berây-ı Zelzele-i ‘Azîme der-İstanbul
[*fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün*]
Pek şedîd idi gıce bu zelzele
Reybsiz ditretti çarḫuñ bāmını

Eylerüm târiḥ ile Yâver niyâz
Ḥayr ide Mevlâ hemân encâmını (1167, 15, Şeb, Se-şenbe, Der-Ağustos, 23, Sâ‘at: 3) (vr. 115b)

[1168/1754-5]

[60] Târiḥ-i Nev Sene
[*fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün*]
Bâreka’llâh rûz-ı Cum‘a çün olup is‘âd ile
Pāk mir’ât-ı felekde ḡurre-i sâl incilâ

Yazdı Yâver bā-yümn târiḥini kilik-i nüvîd
Ḥân Maḥmûd’a ola nev sâl-i eyyâm-ı şafâ (1168) (vr. 114a)

[61] Tārīḥ-i Diger

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ğurre-i şehri Muḥarrem'de görindi tāb-nāk

Necm-i 'adl-i Muştafā Paşa olunca piş-rev

Ḥaḫ mübārek eylesün Yāver didüm tārīḥini

Oldı bu yevm-i şafā-encāma dāḥil sāl-i nev (1168) (vr. 114a)

[62] Tārīḥ-i Nev Sene

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥān Maḥmūd'a ola yā Rab sa'id

Rüz-ı Cum'a oldı sāl-i nev resid

Ḥamdu li'llāh devletinde 'ālemün

Her şebi Ḳadr olmada her rüzü 'id

Eylemek mümkin midür vaşfin edā

Her ne deñlü sa'y ide 'aql-ı reşid

İtmeye ṭab'-ı hümayūnuñ Ḥudā

Dā'imā şevḫ u meserretten ba'id

Didi Yāver tārīḥin pīr-i ḥired

Müjde geldi feyz ile sāl-i cedid (1168) (vr. 114a)

[63] Berāy-ı Şadāret-i Nā'ilī Paşa²⁷

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Kātib-i çarḥ eylesün tārīḥini tesvid-i pāk

Oldı şadra nā'il 'Abdullah Paşa mühr ile (1168) (vr. 110a)

[64] Berāy-ı Şadāret-i Silāhdār 'Alī Paşa²⁸

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Bāreka'llāh müjde-i vālā 'aceb baḫş-ı şafā

Ḥabbezā dād-ı Ḥudā ḫaḫḫā zihī luṭf-ı Ḳadīr

Ḥazret-i Feyyāz'a Yāver ḫamd idüp yaz tārīḥin

Aldı mühri sa'd ile oldı 'Alī Paşa vezir (1168) (vr. 110a)

[65] Berāy-ı Şadāret-i Silāhdār 'Alī Paşa²⁹

[mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

Müşerref eyledi şadrı muvaffaḫ eyleye Mevlā

Ki mazḫar "lā-fetā" remzine Yāver reybsiz ehlā

Didi 'ālem bu bir pākīze mışra' ile tārīḥin

²⁷ "Abdullah Nā'ilī Paşa (ö. 1171/1758), Hekimoğlu Ali Paşa'nın azli üzerine 19 Mart 1755'te sadrazamlığa getirildi. Sadarete üç ay kadar kalabildi." (İpşirli 1988: 124-5)

²⁸ Silahdar Bıyıklı Ali Paşa: "Ali Paşa (Bıyıklı), 23 Zilhicce 1164'te (12 Kasım 1751) silahdar oldu. 16 Zilkade 1168'de (24 Ağustos 1755) sadrazam olup 19 Muḥarrem 1169'da (25 Ekim 1755) azledilmiş ve ardından vefat etmiştir." (Mehmed Süreyya 1996: 281)

²⁹ "Silahdar Bıyıklı Ali Paşa" (Mehmed Süreyya 1996: 281)

Maḥall-i mühre silāhdār cihān-bānī ‘*Alī Paşa* (1168) (vr. 110a)

[66] Berāy-ı Kel Aḥmed Paşa-zāde³⁰
[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
‘*Alī Beg zāde-i pākīze-i Aḥmed Paşa*
Virdi fer mir-āḥūr-ı evveliye iḳbāli

‘*İzz ü devlet ile dā’im ola ber-vefḳ-i merām*
Yāverā tāriḥidür mīr-i āḥūr-ı ‘ālī (1168) (vr. 118b)

[1169/1755-6]

[67] Tārīḥ-i Nev Sene
[*fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün*]
Ḥāzret-i şadr-ı cemīlü’ş-şiyem-i devrānuñ
Olur evşāfi sebeb-i ‘*izzete şevḳa bādī*

Olup āsūde zamānuñda ser-ā-ser ‘*ālem*
Görmedi çeşm-i cihān böyle bir ‘*adl ü dādı*

Ḥaḳ hemān eylese tevfiḳini dā’im rehber
Ḥıfz idüp gerd-i kederden o kerem mu‘*tādı*

İricek sāl-ı cedīd oldu bu beyt-i tāriḥ
Cümleñüñ Yāverveş şubḥ u mesā evrādı

‘*Alī Paşa-yı himem-perver ü añā ḫura* (1169)
Biñ yüz altmış ḫoḫuzı eyleye es‘ad hādī (1169) (vr. 114b)

[68] Berāy-ı Şadāret-i Muştafā Paşa der-Def‘ a-i Şānī³¹
[*mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]
Zihī nev müjde-i vālā şafā-baḫşā ferāh-efzā
Ki döndi ‘*id ü nev-rūza ser-ā-ser sāḫa-i dünyā*

Disün tāriḥini Yāver gibi bir ‘*abd-i memlūki*
Yine mühr aldı ḫamd-ā-ḫamd efendüm Muştafā Paşa (1169) (vr. 110b)

[69] Tārīḥ-i Diger
[*fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]
Çün ḫudüm-i Muştafā Paşanuñ olduḳda yine
Şadr-ı vālā def‘ a-i şānīde Yāver ḫālibi

Ḥaḳ müyesser kıldı ḫamdā yazalum tāriḥini
Sa‘d ile mühr aldı ehlen geldi postuñ şāḫibi (1169) (vr. 110b)

[70] ‘*İdde Muştafā Paşaya Virilen Tārīḥ*

³⁰ “Ali Paşa (Hacı), Kel Ahmed Paşanın oğludur ve Çorlulu Ali Paşanın kızının oğludur. Enderundan yetişip kapıcıbaşı, mîr-âhûr-ı sâni ve kapıcılar kethudâsı oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 285)

³¹ “Köse Mustafa Paşa, son zamanlarda gerek devlet erkânı gerekse İstanbul halkı arasında “Mustafa Paşa’nın yerini tutan vezir olmaz.” gibi sözler yayılınca yeniden hatıra geldi ve İstanbul’a çağrılarak ikinci defa sadārete tayin edildi (1 Receb 1169/1 Nisan 1756).” (İlgürel 2006: 345-6)

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
‘Ahd-i iclâlinde leb-rîz-i ʔarab bu nüh-kıbbâb
Luţf-ı Hâk’sun ey vezîr-i kâm-kâr u kâm-yâb

Söylesün Yâver hemîşe şevk ile târîhler
‘İdini is’âd ide Ma’būd eyâ re’fet-me’âb (1169) (vr. 109a)

[71]³² [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Düşürüp târîh-i fevtin bu du’â birle didüm
‘Alî Paşa ’nuñ ide menzilüñ Allâh cennet (1169) (vr. 110b)

[72] Berây-ı Şadâret-i Sa’îd Muḥammed Paşa³³
[fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]
Evsat-ı şehr-i Muḥarremdeki yevm-i Şenbe
‘Alî Paşa gâzaben ‘azl olcağ vaqt-i duḥâ

Hâk sa’îd eyleye Yâver diyelüm bir târîh
Müḥr alup dehre vezîr oldı Muḥammed Paşa (1169) (vr. 110b)

[72a] Berây-ı Pîrî-zâde ‘Oşmân Monlâ³⁴
Cedîd oldı imâm-ı pâdişâh-ı âl-i ‘Oşmânî (1169) (vr. 110a)

[1170/1756-7]

[73] Târîh-i Nev Sene
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Rûz-i Yek-şenbe olunca bâ-şeref sâl-i cedîd
Şafḥa-i ‘âlemde kilik-i yümñ ile emced resîd

Yazdı Yâver bu du’â-ı ḥayr ile târîhini
Hâdîyâ nev sâl ola Sulṭân ‘Oşmân’a sa’îd (1170) (vr. 114b)

[74] Diger Târîh
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Şafḥa-i iḳbâle kilik-i sa’îd ile olsun resîd
Ḥamdu li’llâh feyz-i ferdür târîh-i sâl-i cedîd (1170) (vr. 114b)

[75] Diger Târîh
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Cilve-ger oldı hilâl-i nev sene hengâm-ı feyz
Yâverâ yaz târîhin bâ-sa’îd sâl eyyâm-ı feyz (1170) (vr. 114b)

[76] Berây-ı Tuḥfe-i Nev-rûz
[mefâ’ ilün mefâ’ ilün mefâ’ ilün mefâ’ ilün]

³² Silahdar Bıyıklı Ali Paşa: “Ali Paşa (Bıyıklı), 19 Muharrem 1169’da (25 Ekim 1755) azledilmiş ve ardından vefat etmiştir.” (Mehmed Süreyya 1996: 281)

³³ “Yirmisekizçelebizâde Mehmed Said Paşa (ö. 1175/1761), 19 Muharrem 1169’da (25 Ekim 1755) sadrazamlığa tayin edildi.” (Afyoncu 2003: 524-6)

³⁴ “Pîrî-zâde Osman Sahib Efendi (ö. 1183/1770), 1169 Muharreminde veya Safer ayı başında (Ekim veya Kasım 1755) Şeyhülislâm Dürri-zâde Feyzullah Efendinin tavsiyesiyle Konyalı Hacı Mehmed Efendi’nin yerine III. Osman’ın birinci imamlığına getirildi.” (Özcan 2007: 291-2)

Olinca tuhfe-i nev-rüz efendüm ‘ arz-ı ikmâli
Rikâb-ı pâdişâh-ı ‘ âleme bâ-şevk-i rû-mâlî

Beķâm olup didi tebrîk ile târihîni Yâver
Ola is‘âd-ı nev-rûziyye giydüñ sevb-i iķbâlî (1170) (vr. 119a)

[77] [*fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün*]
Ola rüz-efzün iķbâlün efendüm dâ’imâ
Şevk ile gördün bu nev-rüz-ı münevver-ţal‘atı

Ĥizmet-i vâlâ-yı nev-rûziyye pāk oldu edâ
Ĥamdu li’llâh yazalum târiĥ *giydüñ ĥil’ati* (1170) (vr. 119a)

[78] Berây-ı Şadâret-i Râĥıb Paşa³⁵
[*fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]
Dâver-i devr-i zamân Ĥazret-i Sulţân ‘ Oşmân
Sâye-i ‘ adline merbûţ refâh-ı dünyâ

‘ Ahd-i dâdında teraķķide nizâm-ı ‘ âlem
Zât-ı şâĥânesi ‘ ibâda ‘ inâyet-i Ĥudâ

Ĥal‘at-ârâdur umûrında o şâhuñ tevfiķ
Ne murâd eyler ise cümle pesendide becâ

Bu yeter şâhid-i ‘ âdilüne niĥîn şadra
Eyledi Râĥıb Paşa gibi yek-tâ-yı sezâ

Öyle yek-tâ-yı cihân-dide ki kılmış Ma‘bûd
Zâtın esrâr-ı rumûzât-ı zamâne me’vâ

Fazl u ‘ irfân ile me’lûf u keremle ma‘rûf
Ki kitâb ĥavlince âşaf-ı dâna ĥaķķâ

Tâ ki nüĥ-ķubbe-i devvâr-ı felek dâ’ir ola
İde iķbâlîni günden güne efzün Mevlâ

Bî-nuĥaţ ĥarf iledir şadrına Yâver târiĥ
Eyledim farţ-ı sürûr ile bu beyti imlâ

İdelüm ĥamd ü şenâ şubĥ u mesâ Feyyâz’a
Müĥr alup oldu vezîr yümn ile Râĥıb Paşa (1170) (vr. 110b)

[79] Berây-ı ‘ İvaz Paşa-zâde Ĥalîl Beg³⁶
[*mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün*]
Süvâr-ı eşheb-i şevk ü mübâĥât eyledi Mevlâ
Beni dil-ĥâĥum üzre sâĥa-i maţlûbda ĥamdâ

³⁵ “Râĥıb Paşa (ö. 1176/1763) sadâret müĥrünü aldı (9 Cemâziyelâĥir 1170/29 Şubat 1757).” (Aydıner 2007: 403-6)

³⁶ “İvaz-zâde Halil Paşa (ö. 1190/1776), 15 Rebüülâĥir 1169’da (18 Ocak 1756) mîr-âĥûr-ı sânilige, aynı yılın 30 Eylülünde mîr-âĥûr-ı evvelige getirildi.” (Sarıcaoĥlu 2001: 494-6) Paşanın mîr-âĥûr oluş zamanı arasında tarihi kayıtlarla mecmuadaki manzume arasında bir yıllık fark dikkat çekmektedir. Konunun araştırılmasını tarih araştırmacılarına havale ediyoruz.

Bu sāl-i pür-sürürüñ ibtidâ ki şehri-i sa‘ dinde
Hezârân ‘ izzet ü iclâl ü feyz-â-feyz ile haqqâ

Olan mîr-âhûr-ı evvel o zât-ı pür-keremdür kim
Kemiyyet cûdına hâtem kemîne gâşiye-pîrâ

O yek-tâ fârisü’l-hayl-ı hüner eylese ikdâm
İder râm-ı zimâmı hunk-i çarhı Mısrî esbâsâ

Sühan-sencân-ı ‘ âlem olsa hem-destân-ı endîşem
Yine mümkün degil vaşf-ı cemîli kâbil-i imlâ

İlâhâ kâm-bîn oldukça ‘ âlem ‘ avn-i luftuñla
Teraqqîde ola iqbâl ü ‘ ömr ü câhı bî-işşâ

Mücevher kilk ile târih-i tebrîkûñ yaz ey Yâver
Giyüp şevbi Halîl Beg mîr-i iştabl oldı pāk ehlâ (1170) (vr. 119a)

[80] velehu³⁷

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Hamdu li’llâh kâm-bîn itdi bizi luft-ı Kadîr
Geldi âvân-ı meserret gitdi hengâm-ı ‘ asîr

Ey mücevher hâme-i târih-i Yâver şevk ile
Müjde kıt iştabla bâ-‘ izzet Halîl Beg oldı mîr (1170) (vr. 119a)

[81] Berây-ı Vezâret-i Mîr-âhûr-ı Evvel ‘ Alî Paşa³⁸

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]
Bâreka’llâh vaqt-i feyz-â-feyz ü eyyâm-ı sürür
Hâbbezâ nev müjde-i vâlâ zihî luft-ı Kadîr

Yâverâ berceste bir târihe haqqâ ki sezâ
Sa‘d ola oldı ‘Alî Paşa vezîr ibnü’l-vezîr (1170) (vr. 118b)

[82]³⁹ [mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Hemîşe bâdbân-ı keştî-i iqbâli bi’l-is‘ âd
Ola leb-rîz bād-ı şurta-i tevfiq ü feyz endâd

Çalemden eyle câri âbveş târihin ey Yâver
Çapudan oldı bahrine ‘Ali Paşa mübârek-bâd (1170) (vr. 118b)

[83]⁴⁰ [mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün]

Zihî nev müjde-i vâlâ ‘ aceb rûz-ı şafâ-pîrâ
Ki oldı cümleye haqqâ şeref-bahşâ feraḥ-efzâ

³⁷ “İvaz-zâde Halil Paşa (ö. 1190/1776)” (Sarıncaoğlu 2001: 494-6)

³⁸ “Ali Paşa (Hacı), Cemaziyelevvel 1168’de (Şubat-Mart 1755) vezirlikle Rumeli valisi ve o sene kapdan-ı deryâ oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 285)

³⁹ “Ali Paşa (Hacı)” (Mehmed Süreyya 1996: 285)

⁴⁰ “Ali Paşa (Hacı)” (Mehmed Süreyya 1996: 285)

Didim bā-‘avn-i Hāḡ yaz fūlk-i çarḡa Yāverā tārīḡ
Kāpudan oldı ehlen bahre sa‘d olsun Ali Paşa (1170) (vr. 118b)

[1171/1757-8]

[84] Tārīḡ-i Nev Sene
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Ġurre-i şehri Muḡarrem şanma dālāsā görüp
Burc-ı Es‘ addan ṡulū‘ itdi hilāl-i feyz-i Hāḡ

Secde-i şükr eyleyüp Yāver hezārān şevḡ ile
Şöyle tārīḡ pāk bih eyyām sāl-i feyz-i Hāḡ (1171) (vr. 115a)

[85] Tārīḡ-i Nev Sene
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
İde Hāllāḡ-ı cihān Yāver sa‘īd (1171)
Geldi yitmiş birde pāk a‘lā cedīd (1171)

Levh-i çarḡa bā-şafā bā-de‘b sa‘d (1171)
Bu meserret sāl-i nev ola resīd (1171) (vr. 115b)

[86] Tārīḡ-i Nev Sene
[mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün]
Görince ġurre-i nev sāl-i pākī sa‘d ile ḡaḡḡā
Didiler Yāverā tārīḡ zihī bih sāl-i müsteşnā (1171) (vr. 116a)

[87] Berāy-ı ‘Oşmān Hān⁴¹
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Terk idüp şehri Şaferde tāc u taḡt-ı devletin
‘Āzim-i ‘uḡbā olup ḡıldı cinānı cāygāh

Hāḡ Te‘ālā rahmet itsün diyeler tārīḡini
Çekdi vay Sulṡān ‘Oşmān dāmeni ‘ālemden āh (1171) (vr. 109a)

[88] Berāy-ı Cülūs-ı Muştafā Hān⁴²
[fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Bāreka’llāh cünd-i elṡaf-ı Cenāb-ı kibriyā
Kim idüp ‘ibāda ḡamdā böyle şāh-en-şeh‘atā

Yāverāsā didi bir ‘abd-i ḡadīmi tārīḡin
Kān-ı dehre oldı cārī emr-i Sulṡān Muştafā (1171) (vr. 109a)

[89] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Böyle a‘lādan da a‘lā pāk iki tārīḡ ile
Bende-i dīrīneyi Yāver de ḡılsun ḡāk-būs

⁴¹ “Sultan III. Osman (1754-1757) 16 Safer 1171’de (30 Ekim 1757) vefat etti.” (Sarıcaoğlu 2007: 456-9)

⁴² 88., 89. ve 90. manzumeler, Sultan III. Mustafa (1757-1774)’nın cülüsü (Beydilli 2006: 280-283) hakkında yazılmıştır.

Cūd-ı İzid ibn-i Aḥmed Ḥān Sulṭān Muṣṭafā (1171)
Ḳıldı fevz ü sa‘d ile evreng-i şāḫāne cülūs (1171) (vr. 109a)

[90] [*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
Ḳıl du‘ ā-yı devletin rüz u leyāl
Geçdi taḫta ol şeh-i ferḫunde-fāl

Ya‘nī şāliṣ Muṣṭafā Ḥān-ı kerīm
Kim ne mümkin derk ide vaşfin ḫayāl

Her umūrında Muṣīb ismindeki
Mīm muvaffaḫ olduğına oldu dāl

Dā‘imā a‘ dāsını maḡlūb idüp
Esb-i ḫahrında ide Ḥaḫ pāy-māl

Söyle Yāver tāriḫin bā-fevz-i şevḫ
Geldi a‘ lā cāya zıll-ı bī-zevāl (1171) (vr. 100a)

[91] Berāy-ı Silāḫdār-ı Şehriyārī Ḥamza Aḡa⁴³
[*mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ulün*]
Hümāyün ire sulṭānum efendüm
Bu gerdün pāya cāhı saña Mevlā

Kelāmuñ ola dā‘im seyf-i te’sīr
Umūrında tereddüd görme ḫat‘ ā

Cihān ṭurduḫça ṭur bā-‘ izz ü iḫbāl
Mişāl-i āfitāb-ı ‘ ālem-ārā

Ḳuluñ Yāver kemāl-i şevḫ-ı dilden
Bu tāriḫi güherle ḫıldı imlā

Silāḫdār oldu Sulṭān Muṣṭafā’ ya
Edībü ‘t-ṭab‘ ‘ ālim Ḥamza Aḡa (1171) (vr. 100a)

[92] Berāy-ı Damad Rāḡıb Paşa Hüseyin Aḡa⁴⁴
[*fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]
Müjde mīr-āḫūr-ı evvel oldu bir ‘ ālī-semīr
Ya’nī damad-ı vezīr-i a‘ zam-ı rüşen-zamīr

Mesnedinde kām-yāb idüp o zāt-ı ekremi
İde tevfiḫin refiḫi Ḥazret-i Rabb-i Ḳadīr

Yazalum Yāver mücevher kilik ile tāriḫini
Oldı iştābla Hüseyin Aḡa be-fevz u sa‘d mīr (1171) (vr. 94a)

⁴³ “Hamza Paşa (ö. 1182/1768), III. Mustafa padişah olunca gazaba uğrayarak saraydan çıkarılan Ahıskalı İbrāhim Paşa’nın yerine silahdar tayin edildi (1171/1757).” (İlgürel 1997: 515-6)

⁴⁴ “Hüseyin Aḡa: Kıvrımlıdır. 1171’de (1757-8) mīr-āḫūr ve sonra kapıcılar kethudası oldu.” (Mehmed Süreyya 1996: 692)

[93]⁴⁵ [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]
Te' ala'llāh zihī kāh-ı feraḥ-efzā mülükāne
Gelür mi vaşf-ı resm-i dil-güşā-yı ḥadd-i imkāna

Dil-ārā ḳaşr-ı bī-hem-tā ki bu reng ü leṭāfetle
Nuḳuş-ı behcet-i zībāsı ta' n-āver gülistāna

Felek ister ṭoḳuz kerre ṭolansun rub' -ı meskūnı
Mu' ādil mi bulur böyle müzeyyen ḥüb eyvāna

Nedir bu ṭāḳ-ı vālā-yı muşanna' kim zemīninden
Gelür berreyñ ü baḥreyñi cihānuñ pīş-i çeşmāna

Nigāh-ı saḳf-ı zer-kārı sūtün-ı sīm-endāmı
Sinimmārı ider hem-düş ḥālet şaḥş-ı ḥayrāna

İrince vaḳt-i merḥūnı nümā-yāb oldı gülşenveş
Ki muḥtāc idi bu Gül-ḥāne enzār-ı cihān-bāna

Şabā güyā ki aldı destine bir ḡonçe-i ra' nā
Olursa bā' iş-i ḡıbtā ' aceb mi verd-i ḥandāna

Murād üzre şenā mümkin midür bu nüzhet-ābādı
Hezārān sa' y ile Yāver belīgāne faşīḥāne

Didiler yazıla tāriḥ ne zībā ḳaşr-ı Gül-ḥāne (1171)
Mu' allā cāy pāk es' ad ola Sulṭān ' Oşmān ' a (1171)

Güzel pākīze cā sa' d ide ḥādī Muştafā Ḥāna (1171)
Bu pāk-ābād nev cāy ola es' ad Muştafā Ḥāna (1171) (vr. 118a)

[1172/1758-9]

[94] Tāriḥ-i Nev Sene

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Yāver ola nev senenüñ tāriḥi böyle du' ā

Enbetehu 'llāhu nebāten ḥāsenen ecmelen (1172) (vr. 114b)

[95] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Mā-şaalāh ḥabbezā cāy-ı şafā pāk ü be-nām

Bī-bedel nā-dīde me 'vā ḥāne-i bālā tamām (1172) (vr. 111a)

[96] [*mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

Ḳıluñ züvvāra Yāver mışra' -ı tāriḥ ile tefhīm

' Aceb beyt-i şafā oldı maḳām-ı pāk-i İbrāḥīm (1172) (vr. 111a)

[97] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Eyle bir a' lādan a' lā tāriḥin Yāver resīd

⁴⁵ Mecmuada bu manzume ile ilgili şu bilgi de kaydedilmiştir: “Biñ yüz yetmiş altı senesi Ramazānında emr-i pādīşāhī ile bir miḳdārı hedm olunmuşdur. (1176)” (vr. 118a)

Pāk zībā ḥāne İbrāhīm Bege ola sa'īd (1172) (vr. 111a)

[98] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Nāsa tebşir eyle ḥaqqā yazalar tārīḥ-i tām

Yapdı Yāver Beg mübârek bād bî-hem-tâ maqām (1172) (vr. 111a)

[99] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Qıla sa'īd-â-sa'd Yāver Ḥazret-i Rabb-i Qadīr

Oldı ḥaqqā tārīḥ-i itmāmı lafz-ı *bî-naẓīr* (1172) (vr. 111a)

[100] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Bî-naẓīr (1172) isterse tārīḥ *ḥāne-i bālā tamām* (1172)

Yapdı a'lā Yāver İbrāhīm Beg dil-keş maqām (1172) (vr. 111a)

[101] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Secde-i şükr eyle dā'im ḥabbezā dād-ı Ḥudā

Oldı Yāver tām tārīḥi *'ibādet-ḥāne-i vālā* (1172) (vr. 111a)

[102] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Āb-dest ile oku tārīḥi kıl bir bir ḥesāb

Ola bu bālā 'ibādetgāh saña da fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[103] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tārīḥin Yāver kelāmuñ üzre kıldıqda ḥesāb

Bu 'ibādetgāh oldı ḥamdu li'llāh fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[104] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Oquyup tārīḥini gir kılma Yāver ictināb

Gel bu cāy-ı 'uzlet-i bālāyı eyle fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[105] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Didi tārīḥ ile Yāver gel emān kıl terk-i ḥ'āb

Oldı saña bu 'ibādetgāhda yā Hū fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[106] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tārīḥin yaz Yāverāsā sen de kıl-i āh ile

Gir dilā baqma bu 'uzletgāha Bismi'llāh ile (1172) (vr. 111a)

[107] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Dād-ı Ḥaḳ'dur yazalum tārīḥini ey şeyḥ ü şāb

Oldı ḥamdā bu 'ibādetgāh bize gel fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[108] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Tārīḥe baq cürmini yād eyle kıl bir bir ḥesāb

Gel hey ādem bu 'ibādetgāhı eyle fetḥ-i bāb (1172) (vr. 111a)

[109] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Rabṭ-ı ḳalb eyle Ḥudā'ya māsivādan çek eli

Uğrama sevdālara Yāver ümid-i cāh ile

Fikr idüp encāmını bir bir nazār kııl târîḥe
Ḥaḫ diyüp gel gir bu ‘uzletgāha Bismi’llāh ile (1172) (vr. 111b)

[110] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Oldı bu bir cāy-ı ‘uzlet târîḥin yaz ey debîr
Besmeyle aç ḳapusuñ gel āb-destüñle gir (1172) (vr. 111b)

[111] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Târîḥin yaz kııldı Feyyāz-ı cihān ḥamdā ‘atā
Cāy-ı tevḥîd-i a‘lāya Ḥaḫ diyüp ‘āşık beyā (1172) (vr. 111b)

[112] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Hü diyüp târîḥini yaz māsivādan çek eli
Gel gel ‘āşık cāy-ı tevḥîd oldı āmāde velî (1172) (vr. 111b)

[113] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
İstemez bir mürşid ile târîḥ ile gel niyāz
Cāy-ı tevḥîd-i Cenāb-ı kibriyādur kııl namāz (1172) (vr. 111b)

[114] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Yāverā bir bî-mişil târîḥ-i sezā
Oldı ḥaḳḳā cāy-ı zikru’llāh beyā (1172) (vr. 111b)

[115] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Yāverāsā sen de yaz bir tām târîḥini sezā
Pāk edeble cāy-ı zikru’llāha ey ‘ābid beyā (1172) (vr. 111b)

[116] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Biñde bir ancaḳ düşer târîḥi işbu ictihād
Zāhidā gel cāy-ı tevḥîd-i Ḥudā āmāde bād (1172) (vr. 111b)

[117] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Yek ḳalemdeñ târîḥin mānend-i Yāver yaz sezā
Gel müheyyā oldı ‘āşık cāy-ı tevḥîd-i ‘alā (1172) (vr. 111b)

[118] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Söyle bir pākîze târîḥin gel ey ‘ālî-nejād
Cāy-ı tevḥîd-i Ḥudā-yı bî-zevāl āmāde bād (1172) (vr. 111b)

[119] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Söyle bir târîḥini kııl Yāverāsā hem niyāz
Oldı gel āmāde ‘āşık cāy-ı tevḥîd ü namāz (1172) (vr. 111b)

[120] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Târîḥ-i Yāver’den idrāk eyle lāzımsa saña
Oldı nev bu cāy-ı zikru’llāh becā abdāl beyā (1172) (vr. 111b)

[121] [fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]
Târîḥinden eyle idrāk olma ḡāfil kııl niyāz
Oldı ‘āşık bî-bedel nev cāy-ı tevḥîd ü namāz (1172) (vr. 111b)

[122] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Hâne-i pāk ola İbrāhīm Bege hādī sa' id
Ola bu hâne İlāhī sa' d İbrāhīm Beg'e (1172) (vr. 111b)

[123] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Pāk ü bī-hem-tā zihī a' lādan a' lā dil-güşā
Tārīhidür mā-şallāh bī-bedel cāy habbezā (1172) (vr. 111b)

[124] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Muqarrer luḫfi germiyyetle Yāver yaz u kış her gāh
Didim tārīh ocağūn dā'imā ābād ide Allāh (1172) (vr. 112a)

[125] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Bir mişālī yoḫ şafā geh oldı tārīhe sezā
Sa' d ide bu beyti Mevlā Yāver İbrāhīm Bege (1172) (vr. 112a)

[126] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Tārīhīveş bir naḫiri yoḫ sezā görmeklige
Sa' d ide Mevlā bu beyti Yāver İbrāhīm Bege (1172) (vr. 112a)

[127] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Hâne-i zībā ' acāyib mā-şallāh tārīhi
Yapdı a' lā Yāver İbrāhīm Beg dil-keş maḫām (1172) (vr. 112a)

[128] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Sa' d ide bānisine ve'l-hāşılı Rabbü'l-enām
Bī-naḫir (1172) isterse tārīh *hâne-i bālā tamām* (1172) (vr. 112a)

[129] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Eyleye Feyyāz-ı mutlak sa' d ve'l-hāşıl kelām
Oldı derlerse sezādur ḡibṭa-i ḫavāş ' avām

Yazalum gel āb-ı zerle tārīh-i itmāmını
Yapdı ḫaḫḫā Yāver İbrāhīm Beg dil-keş maḫām (1172) (vr. 120b)

[130] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Ḳıluñ züvvāra Yāver mışra'-i tārīh ile tefhīm
' Aceb beyt-i şafā oldı maḫām-ı pāk-i İbrāhīm (1172) (vr. 120b)

[131] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Muştafā Ḥānuñ şüküh u şevḫetin Dārā vü Cem
Görseler nüş eyler idi cām her gāh ' aşḫına

Devletinde eyledim ednā silāḫşoru iken
Bu şuyı cārī şehideyn-i meded-ḫāh ' aşḫına

Söyle Yāver tārīhin pākize bir mışra' ile
Aḫdı iç bu 'ayn-ı İbrāhīm'den Allāh 'aşḫına (1172) (vr. 120b)

[132] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Yaz yeter bir böyle tārīhin çek el misvākden
Gel gel 'aşıq āb-dest al iç bu āb-ı pākden (1172) (vr. 120b)

[133] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Tārīhe im' ān ile baq eyle Hāq'dan ihtirāz
Gel dilā āmādedür şu āb-dest al kıl namāz (1172) (vr. 120b)

[134] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Yāverā itmāmı tārīhi gerek bī-reyb ü şek
Yapdı 'uzlet hücresin bā-de'b-i İbrāhīm Beg (1172) (vr. 121a)

[135] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]
Yāverā bir 'aşıqāne tārīhin yaz itme şek
Bu 'ibādet hücresin gel yapdı İbrāhīm Beg (1172) (vr. 121a)

[136] Berāy-ı Serrāc-hāne-i Hāşşa
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Rākib-i şebdīz-i şahn-ı dād-ı Sultān Muştafā
Gāşiye berdūş-i kem-ter bendesidür husrevān

Tengdür iştābl-ı gerdün eşheb-i iqbāline
Cebhe-sāyān-ı rikābı pādişāhān-ı cihān

Kıldı pāk-i nev bu cāy-ı bendegānı Hāq bu kim
Eyledi ihyāsına her bābda şarf-ı 'inān

Tā ki hınk-i çarh cevlan eylese bu 'arşada
Eylesün taht-ı cihān-bānide dā'im müste'ān

Söyledi mānend-i Yāver tārīhin bir bendesi
Bī-bedel bāb u mükemmel hāne-i serrāciyān (1172) (vr. 90b)

[1173/1759-60]

[137] Tārīh-i Nev Sene
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Tārīhin yaz Yāverā çün eyledüñ bizden su'āl
Meymenet ile gelüp nev oldı rüz-i Cum'a sāl (1173) (vr. 115a)

[138] Tārīh-i Diger
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Lāfzen ü ma'nen ide tārīhini Yāver resīd
Geldi biñ yüz yitmiş üç bu yevm-i Cum'a sāl cedīd (1173) (vr. 115a)

[1174/1760-1]

[139] Tārīh-i Nev Sene
[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]
Tārīhin yaz Yāverā hāmd eyleyüp eyle sücūd
Sāl-i nev geldi şükür sa'd eyleye Rabbü'l-Vedūd (1174) (vr. 115a)

[140] Tārīḫ-i Berf

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söyle Yâver tārīḫin elṭâf-ı Hâḫ'dur bî-gümân

Ser-be-ser ṭoldi müzeyyen berf-i yümn ile cihân (1174) (vr. 114a)

[1175/1761-2]

[141] Tārīḫ-i Nev sene

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Ḥâzret-i Feyyâz'a Yâver ḥamd idüp yaz tārīḫin

Geldi sâl-i şevḳ-ı sa'd es'ad ide Rabbü'l-enâm (1175) (vr. 115a)

[142] [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Söyle Yâver tārīḫin bî-reyb ü şek kııl i' timâd

Rûz-i Yek-şenbede ḥamdâ işbu yıl nev sâl bâd (1175) (vr. 114b)

[143]⁴⁶ [fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

Pâdişâh-ı heft-kişver şâh-ı şâhân-ı bilâd

Muştafâ Ḥân germ-i müte'âl ü kân-ı 'adl ü dâd

Öyle bir ḥâḫan-ı 'âlem-gîr-i 'ahd ü dâd kim

Maḫz-ı ḥayr itmiş vücûdın 'âleme Rabbü'l-'ibâd

Geldi bir mihr-i cihân-tâbı sipihr-i devletün

Şulb-i pâkinden bu mehd-i kevne sa'd-â-sa'd bâd

Levh-i 'arşa ismi yazılsa n'ola Sulṭân Selîm

Habbezâ şeh-zâde-i zıll-ı Ḥudâ vâlâ-nijâd

Pertev-endâz oldı teşrifî ser-â-ser 'âleme

Âfitâbâsâ toğup ol nûr-ı çeşmân-ı 'ibâd

Encüm-efrûz-ı ḫanâdîl oldı sükkân-ı semâ

Eyleyüp icrâ-yı şeh-âyîn bâ-şevḳ-ı fu'âd

Yâ Rab olduḫça şenâ sükkân-ı 'âlem pâ-y-dâr

Ḥân mân-ı devletin yevmen-fe-yevmen kııl ziyâd

Böyle bir beyt ile ey Yâver iki tārīḫini

Nüşâ-i iclâle yazdı ḫâme-i zerrîn-midâd

Der-meh-i câ geldi mehd-i şevḳete müjde zihî (1175)

Mihrveş Sulṭân Selîm nesl-i pâk 'âlî-nihâd (1175) (vr. 89b)

⁴⁶ "27 Cemâziyelevvel 1175'te (24 Aralık 1761) doğan Sultan III. Selim için hanedanda kırk yıldan beri sultan ve şehzade doğmamış olduğundan günlerce süren şenlikler yapılmıştır." (Beydilli 2009: 420-5)

[144] Berây-ı Vâlî-şoden Muştafâ Paşa⁴⁷
[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
Kıla dâ'im umûrında muvaffâk Hâzret-i Mevlâ
Ki oldı 'âleme haqqâ sürûra bâdî ser-tâ-pâ

Disün târih-i tebrîkin qadîmî bendesi Yâver
Yine mecd ile a'lâ Mısr'a Vâlî Muştafâ Paşa (1175) (vr. 90b)

[145] Târih-i Diger
[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
Sa'îd-ender-sa'îd itsün Cenâb-ı kibriyâ haqqâ
Cihâna oldı bu nev müjde şevk-â-şevka bî-hem-tâ

Yazılsun bir giderle târih-i tebrîki ey Yâver
Yine yümn ile vâlî oldı Mısr'a Muştafâ Paşa (1175)

[146] Berây-ı Cihân-nümâ⁴⁸
[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
Şabâ dâ'im oğur bu târih-i tāmın idüp evrād
'Acâyib dil-keş ü kân-ı şafâ Yâver mübârek bād (1175) (vr. 112a)

[147] Târih-i Berf
[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
'Avdet itdi ğâlibâ hengâm-ı sermâ bu sene
Geldi dirken nev-bahârı halk açılmışken çiçek

Gey pamuklı hırka Yâver yaz görüp târihini
Nâ-gehâni itdi kuṭn-ı berfi hallâc-ı felek (1175) (vr. 100a, vr. 101a)

[1176/1762-3]

[148] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Hâme-i sa'd ile Yâver târihin yaz kıl şenâ
Geldi nev sâl ide Qadr u 'îd şeb ü rûzuñ hüdâ (1176) (vr. 116a)

[149] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Yâverâ yaz lafzen ü ma'nen mücevher târihin
Geldi biñ yüz yitmiş altı sâli rûz-ı es'ada (1176) (vr. 116a)

[150] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
İki 'âlemde vire maqsûdını Rabbü'l-Ġanî
Kim du'â-yı hayr ile yâd eyleye Yâver seni (1176) (vr. 2a)

[151] [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
Dâr-ı ğamda hayf koyup gitdün beni tenhâ-nişin
Hâsretünle oldı her bir üstüh-ânum dūr-bîn

⁴⁷ "Köse Mustafa Paşa, 4 Şevval 1171'de (11 Haziran 1758) Mısır valiliğine getirildi. İki yıl sonra azledilip Cidde'ye nakli kararlaştırıldıysa da bu görevi gitmek istemeyip Kahire'de oturdu. 1175 Cemâziyelâhîrinde (Ocak 1762) görev yeri Halep olarak değiştirildi. Fakat buraya da gitmekten çekindi ve çeşitli bahaneler ileri sürüp bir müddet Mısır'da Bulak'ta ikamet etti. Sonunda kendisine yollanan bir fermanla teminat alınca Halep'e gitti." (İlgürel 2006: 345-6)

⁴⁸ "Cihan-nümâ, Kâtib Çelebi'nin (ö. 1067/1657) Coğrafyaya dair meşhur eseridir." (Gökyay 1993b: 541-2)

Söyledüm bir servveş hâke düşünce târihîn
Kaldı vâh el-ân hayâlün gözde Zeyne'l-Âbidîn (1176, 22 Safer) (vr. 3a)

[152] [*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]
Hem yazup târih-i fevtin hem hulûş-ı kalb ile
Oқыyalum 'Âbidîn Beg rûhına gel Fâtihâ (1176) (vr. 3a)

[152a] *Gıtdi yazık hayf yavrum yalûnz koydı beni* (1176) (vr. 3a)

[153] Müncemid-şoden-i Hâlic-i İstanbul
[mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün]
Didi seyr eyleyenler Yâverâ târihe şâyeste
Deñiz tondı baquñ haqqâ ki şoukdan Sitanbul'da (1176) (vr. 100b)

[1177/1763-4]

[154] Târih-i Nev Sene
[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]
Oldı Temmûza bu yıl şehr-i Muharrem hem-^c inân
Hayr muqaddem bu da bir dâd-ı Hudâ-yı müste'an

Didiler tebrîk ile Yâver yazılsun târihi
Geldi sâl-i nev zihî sa'd ide Hallâk-ı cihân (1177) (vr. 113a)

[155]⁴⁹ [*mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün*]
Pey-â-pey idelüm şükr ile secde dergeh-i Haqq'a
Ki oldı mazhar-ı tevfiğ hep bay u gedâ hamdâ

Hemân târih ile var turma Yâver pâyına yüz sür
Yine haqqâ ki mühr aldı efendüñ Muştafâ Paşa (1177) (vr. 90b)

[1178/1764-5]

[156] Târih-i Nev Sene
[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]
Rûz-ı Yek-şenbe Hâzîrân içre haqqâ bâ-ğınâ
Ğurre-i şehr-i Muharrem'de olup tal'at-nümâ

Hamd idüp Feyyâz'a Yâver târihin eyle resîd
Geldi kevne sâl-i râhat ile hengâm-ı şafâ (1178) (vr. 97b)

[157] Diger Târih
[fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]
Yazalum târihini Yâver sezâ haqqâ sezâ
Sâl-i şevk-â-şevk eyyâm-ı şafâ âmed be-câ (1178) (vr. 97b)

⁴⁹ “Köse Mustafa Paşa, yeni padişahın Hamza Hamid Paşa'yı yetersiz bulup azletmesi üzerine Halep'ten İstanbul'a çağrılarak üçüncü defa sadârete tayin edildi (24 Rebülâhir 1177/1 Kasım 1763).” (İlgürel 2006: 345-6)
Mecmuada da konuyla ilgili olarak şu bilgi notu vardır: “Haleb vâlisi iken Hamza Paşa 'azlinde işbu biñ yüz yitmiş yidi Rebîü'l-âhîrîñ yigirmi üçüncü Dü-şenbe günü ki Teşrin-i evvelün yigirmisidir. Kapucılar kethudâsı ki sâbık bostancıbaşdır. Der-^c aqab Haleb cânibine da^c vet için gitmişdür. Bunuñ ile üçüncü mührüdür. Mevlâ tevfiğ ihsân eyleye ve yaşları tamâm altmış birdür.” (vr. 90b)

[1179/1765-6]

[158] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Gösterince sa' d ile mäh-ı Muḥarrem bî-mişâl
Burc-ı eşrefden bu mir'ât-ı cihâna nev-cemâl

Didi Yâver târiḥin ḥamd eyleyüp şâhib-derün
Geldi de 'b-i feyz ile âgâh bu pâkîze sâl (1179) (vr. 97b)

[1180/1766-7]

[159] [*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

İşbu yıl kavlı-i münecim olsa n'ola seksene
Geldi tam mäh-ı Muḥarrem sâl-i biñ yüz seksene (1180) (vr. 102a)

[1106/1694-5]

[160] Târiḥ-i Berây-ı Mevlid-i Şehsüvâr-zâde Seyyid Muştafâ Beg⁵⁰

[*fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün*]

Zâhir (1106) olsa n'ola Yâver târiḥ-i mevlid aña
Aşlı pâk 'ırķı tãhür âl-i Muḥammed Muştafâ (1106) (vr. 93b)

Sonuç

18. yüzyılda yaşamış Divan şairi Silahşor İbrâhim Yâver'in Milli Kütüphane'de 06 Mil. Yz. A. 1793 arşiv numarası ile kayıtlı mecmuadaki tarih manzumelerinin metnini inceleme ile birlikte bilim dünyasına tanıtmış bulunmaktayız.

Sözkonusu mecmuada, şairin kişisel yaşamı ile birlikte devrin siyasî ve sosyo-kültürel unsurlarını yansıtan 164 tarih manzumesi tespit edilmiştir. Tarih düşürme konusunda usta bir şair olduğu anlaşılan Yâver'in Sürûî Mecmuası'nda da tarihi yer almasından dolayı, başka tarih manzumelerinin de bulunabileceği düşünülebilir.

Tarih manzumeleri, padişahın tahta çıkması, sadrazam başta olmak üzere diğer devlet erkânının tayinleri, doğum, ölüm, fetih, umumi felaketler, mimari yapılar, görevden almalar, seyahat, kitap, nev-rûz, dua, Ramazan ayı, bayram ve yeni yıl tebriği gibi çok çeşitli muhteva özellikleri göstermektedir.

Yâver'in tarih manzumeleri, Hicrî 1144-1180 yılları arasında yaklaşık 35 yıllık bir zaman dilimi içinde kaleme alınmıştır. Genel kabule uygun olarak çoğunlukla 1 ve 2 beyitten meydana gelmiştir. Manzumelerde Türk edebiyatında çok kullanılan aruz kalıpları tercih edilmiştir. Manzumelerin kafiye düzenleri ise daha çok kıta (xa xa ...) (64) ve gazel/kaside (aa xa ...) (32) şeklindedir.

KAYNAKÇA

AFYONCU, Erhan (2003). "Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde", *TDVİA*, C. 28, s. 524-526.

Ahmed Cevdet (1299). *Mecmua-i Sürûî*, İstanbul.

ARSLAN, Mehmet (2013). *Osmanlı Sadrazamları Hadikatü'l-Vüzerâ ve Zeylleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

AYDEMİR, Yaşar (2007). "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/3, Summer, p. 122-137.

AYDINER, Mesut (2007). "Râgıb Paşa", *TDVİA*, C. 34, s. 404-406.

⁵⁰ "Mustafa Paşa (Şehsüvar-zâde): Mehmed Paşanın oğludur. Kengim'ya bağlı Kalecik'de doğdu." (Mehmed Süreyya 1996: 1208) Mecmuada Şehsüvar-zâde Mustafa Paşa'nın doğumuna yazılan tarihten sonra şu kayıt eklenmiştir: "Lafz-ı 'zâhir' târiḥdür ve 'mışra'-i şânî' daḥı bir târiḥdür. Gerçi velâdetleri velâdet-i Yâver'den muḥaddemdür. Lâkin silâhşorluğında kendülerinüñ iltimâslarıyla bu güne bir târiḥ-i velâdeti teberrüken Yâver dimişdür." (vr. 93b)

- Bağrıaçık, Ziya (2001). "Dürri'nin Tarih Manzumelerinde Lale Devri", *TÜBİAR*, C. X, s. 332-347.
- BEYDİLLİ, Kemal (2006). "Mustafa (III)", *TDVİA*, C. 31, s. 280-283.
- BEYDİLLİ, Kemal (2009). "Selim (III)", *TDVİA*, C. 36, s. 420-425.
- CANIM, Rıdvan (2009). "Klasik Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Sanatı ve Bir Ebced Ustası: Adanalı Sürürü", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/2, s. 105-120.
- ÇAPAN, Pervin (2012). "Şefik Divanı Örnekleminde Manzum Tarih Düşürme Geleneği", *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri*, Adana, s. 69-85.
- DEMİREL, Şener (2008). "Antepli Aynî Divanı'ndaki Tarih Manzumeleri Üzerine Bir İnceleme", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/4 Summer, p. 372-398.
- ERDOĞAN, Kenan (2002). "Edebî Eserlerden Tarih Belgesi Olarak Yararlanma: Divanlardaki Tarih Manzumeleri", *TÜRKLER*, C. 11, Ankara, s. 708-717.
- GIYNAŞ, Kamil Ali (2011). "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, Konya, s. 245-260.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1993a). "Cönk", *TDVİA*, C. 8, 73-75.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1993b). "Cihannümâ", *TDVİA*, C. 7, s. 541-542.
- İLGÜREL, Mücteba (1997). "Hamza Paşa, Silahdar", *TDVİA*, C. 15, s. 515-516.
- İLGÜREL, Mücteba (2006). "Mustafa Paşa, Köse", *TDVİA*, C. 31, s. 345-346.
- İPŞİRLİ, Mehmet (1988). "Abdullah Nâilî Paşa", *TDVİA*, C. 1, s. 124-125.
- KALKIŞIM, Muhsin (2009). "Ölüm Konulu Tarih Kit'aları", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/6 Fall, p. 275-290.
- KARABEY, Turgut (1983). *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- KURNAZ, Cemal-Halil Çeltik (2013a). "Şairlerin Gözüyle Mecmua", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, Winter, p. 21-49.
- KURNAZ, Cemal-Yaşar Aydemir (2013b). "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, Winter, p. 51-64.
- KURTOĞLU, Orhan (2009). "Divan Şairinin Tarihe Katkısı Bağlamında Diyarbakırlı Lebîb'in Tarihleri", *Gazi Türkiyat*, Bahar, S. 4, s. 63-82.
- KUT, Günay (1986). "Mecmualar", *Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, s. 170-174.
- LEVEND, Ağah Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, C. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mecmua-i Eş'âr*. Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1793, Ankara.
- Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmânî*, (Haz. Nuri Akbayar), C. 1-6, İstanbul.
- MERCANLIGİL, Muharrem (1960). *Ebced Hesabı*, Ankara: Doğu Limited Şirketi Matbaası.
- NİZAM, Elif Ayan (2012). "Sürürü'nün Hezliyyât'ının 'Tevârih' Bölümünden Tarihi Yansımalar", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 5, S. 2, s. 67-86.
- OĞRAŞ, Rıza (2007). "Türk Edebiyatında Kitap Yazımına ve Basımına Tarih Düşürme Geleneği", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4 Fall, p. 647-669.
- ÖZCAN, Abdülkadir (1992). "Beşir Ağa, Hacı", *TDVİA*, C. 5, s. 555.
- ÖZCAN, Tahsin (2007). "Pîrîzâde Osman Sâhib Efendi", *TDVİA*, C. 34, s. 291-292.
- ÖZERGİN, M. Kemal (1960). "Ahmed Paşanın Tarih Manzumeleri (855-896/1451-1491)", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. X, s.161-184.
- ÖZKAYA, Yücel (2010). *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumunu*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ÖZTEKİN, Özge (2006). *XVIII. Yüzyıl Divan Şiirinde Toplumsal Hayatın İzleri: Divanlardan Yansıyan Görüntüler*, Ankara: Ürün yayınları.
- ÖZTÜRK, Erdem Can (2013). "18. Yüzyıl Divanlarında Çeşme Tarihleri", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/13 Fall, p. 1303-1315.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 1-3, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- PALA, İskender (2000). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- SARICAOĞLU, Fikret (2001). "İvazzâde Halil Paşa", *TDVİA*, C. 23, s. 494-496.
- SARICAOĞLU, Fikret (2007). "Osman (III)", *TDVİA*, C. 33, s. 456-459.
- ŞAHİN, Ebubekir S. (2011). "Keçeci-zâde İzzet Molla'nın Yazdığı Tarih Manzumeleri", *Gazi Türkiyat*, Güz, S. 9, s. 149-163.
- TANYILDIZ, Ahmet (2012). "Şiir Mecmualarının Neşri Hakkında", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 5, S. 21, s. 224-239.
- UNAT, Faik Reşit (1994). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- UZUN, Mustafa (2003). "Mecmua", *TDVİA*, C. 28, s. 265-268.
- UZUN, Mustafa (2006). "Nahîfî", *TDVİA*, C. 32, s. 297-299.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1984). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ÜSTÜNER, Kaplan (2014). "Millî Kütüphanede Bulunan 06 Mil. Yz. A. 1793 Numaralı Şiir Mecmuasının Tanıtımı", *Prof. Dr. Abdulkadir Karahan Anısına III. Milletlerarası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Yayınlanmamış Bildiri, 5-6 Mayıs, Şanlıurfa.
- YAKIT, İsmail (2003). *Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- YÖNTEM, Ali Canip (1996). "Edebiyat Tedkiklerinde Mecmuaların Rolü", *Prof. Ali Canip Yöntem'in Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, Haz. Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan, İstanbul: Sözler Yayınları.